

EGYENLŐSÉG

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

POLITIKAI JELLEGŰ,

Előfizetési feltételek:

Budapest, VII., Lövölde-tér 2/a. sz.

ZSIDÓ FELEKEZETI ÉS TÁRSADALMI HETILAP.

Egész évre házhoz küldve 18 K

Telefonszám: 95—28.

Szerkeszti: SZABOLCSI MIKSA.

Fél évre... .. 9 „

Negyed évre... .. 4 „ 50 f.

MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

Pogromos párt.

— Levél a szerkesztőhöz. —

Tisztelt Szerkesztő Ur!

Mint keresztény olvasója és néha egy-egy bibliai versemmel munkatársa is az Egyenlőségnek, ezuttal néhány prózai sor — csaknem szégyenkező prózai sor — számára kérek lapjában helyet. Teszem ezt az Ön mult heti cikke kapcsán, amely cikkben Ön ugyan alaposan felelt már meg a zsidógyilkolásra lázító „keresztény-szocialista“ pártlapnak, de — ami különben eléggé természetes — főként mint zsidó.

Keresztény részről — bár az Ön cikke az ügyész figyelmét is felhívta ama lázításra — a nagy nyilvánosság előtt tudtommal eddig ez az ügy szóba sem került. Mit jelent ez? Nos, ez ama lázítás nevetséges jelentéktelenségét jelenti.

Szégyelnem kellene, hogy keresztény vagyok, szégyelnem, hogy magyar vagyok, ha az a hang, amelyen ama keresztény-magyar ujság a magyar zsidóság ellen harsonázott, csakugyan a keresztény magyarság hangja, szava volna s nem csupán egy politikai párté, amely, úgy látszik, maga is belátván, hogy most, amikor összes politikai pártjaink hónapok, sőt évek óta csödben vergődnek, az ország ügyének ő sem válhatik megváltójává, úgy igyekezik hát vigasztalódni, hogy lázít — oh nem a veszélyben forgó magyar alkotmány megvédése mellett, hanem — ő tudja miért — a magyar zsidóság ellen.

Nos, az a pártlap, valóban csak önmagát és nem a magyar kereszténységet jellemzi, amikor így elárulja, hogy pogromos Oroszország az ideálja s hogy e mi elmaradt civilizációnkat orosz mintájú gyilkolás és fosztogatás fölséges magaslataira emelni óhajtana. Hiszen, hogy itt is mint Oroszországban, mikor fogják gyilkolni, fosztogatni a zsidóságot, erre a kíváncsi kérdésre, hála Istennek, könnyű a felelet: Soha! — Legujabb „keresztény-magyar“ ujságunknak és pártunknak tessék csak e valóban elcsüggesztő sohá-ba szépen bele-törődnie.

A dolog legalább is nem annyira sürgős, mint azt ők hiszik. Sokkal sürgősebb kérdések és feladatok foglalkoztatják itt az embereket, a nemzetet. Ez a nemzet élni, dolgozni és nem gyilkolni, nem fosztogatni akar. Nemhogy az efféle keresztény-szocialista pogrom-kérdések iránt érdeklődnék, de megunta már a többi, nem is éppen pogromóhajtó pártok kis játékait is. Dologkerülő, ingyenélő politizálás eleget ártott már neki; tudósok, költők, művészek, iparosok, kereskedők, földmivelők, szóval a munkálkodók egyre komolyabb erejű tábora igyekszik itt jóvá tenni, amit a politikusok könnyelmű serege rontott. S ebben a — politikai vergődéseken kívül eső — munkában nagy része van, mint azt minden okos ember tudja, a zsidóságnak is. Tudós, költő, művész, iparos, kereskedő, földmivelő, mindenféle munkájú zsidó dolgozik nemcsak a maga, hanem az egész magyar nemzet javán s nem egy szerez nemcsak magának, de az egész magyar nemzetnek néha világraszóló dicsőséget is.

Érthető ugyan, ha egy-egy fajmagyart az a körülmény, hogy a zsidóság sok mindenféle téren többre viszi, mint ő, keserűséggel tölt el, de hát az még nem ok a zsidó-irtás proklamálására. Sőt ellenkezőleg, — ebből egészen más, igazán nemes felbuzdulásnak kellene következnie: Keresztény magyarok, vegyük fel a versenyt a zsidóval, muljunk felül minden téren a zsidót! E versenynek — akár keresztény, akár zsidó győzelem esetén — sem a kereszténység, sem a zsidóság nem vallhatná kárát s így mindenképpen hasznát látná az egész magyarság!

A magyarországi zsidóságot e tekintetben eddig sem érheti vád. A zsidó itt amellet, hogy gyarapodni tud, magyarosodik is, sőt magyarsit is.

Avagy talán épp ez fáj a pogromindítványozó ujságnak?

Az, hogy itt új magyar néprétegek támadnak, míg a régi fajmagyarság pusztul? De hát a zsidóság bűne-e az? Nem a fajmagyarságé-e, amely, ha csakugyan gyógyíthatatlan betegség-

ben szenvedne, ezt a betegséget csak nem véli zsidó-gyilkolással gyógyíthatónak? És ha a fajmagyarság csakugyan veszendő volna, nem egyetlen vigasztalásunk-e, hogy a fajt ime idegen elemekben inkarnálódó szelleme mégis túléli majd s fenntartja azt, amiben nemzet él, a nyelvet?

E ponton ime eszembe jut, hogy e pár megjegyzés miatt ama keresztény-magyar ujság az én keresztény-magyarságomban kételkedni fog. Tegye! Készséggel kiszolgáltatom magamat neki. Nem vagyok fajmagyar, pár száz év előtt Germániából a Szepességre betelepült bányász őseim révén nem lehetek az; de a keresztény szocialista fajmagyar cikkíró legalább keresztény voltom révén engedhet meg nekem némi illetékeséget az ő kereszténységébe való beleszólásra. Mert őseim révén bizony minden fajmagyarénál régibb az én kereszténységem, a felvilágosodást áhító, amelynek fényébe őseim Wotán sötét oltárai mellől már akkor léptek át, mikor a fajmagyarság még nem gondolhatott ilyesmire s később a pápai visszaélések sötétségéből a Luther világosságába szintén korábban, mint a felvilágosodás magyar hivei. S e révén én talán jogosabb alapon védhetném a kereszténységet a zsidók ellen, mint ama pogromos cikkíró, ha ilyesmire egyáltalán volna valami ok. De hát az én csekély személyem mellékes itt. Ama cikkíró különben is tudhatja, hogy magyarrá vált idegenek sohasem voltak kárára a fajmagyarságnak. Sőt! — Éppen idegen eredetű embereknek köszönhet legtöbbet a fajmagyarság. Nagy Lajos, Mátyás király, Martinuzzi, Kossuth, Petőfi idegen eredetű vérében a magyar szellem örökhatalmu dicsősége nyilatkozott meg.

Képzelve csak el „keresztény-szocialista“ cikkíró ur, ha cikkét ama nagyokkal elolvastatná, ugyan mit mondanának azok? Azt hiszem, könnyű elképzelnie, hogy eléggé drasztikus szóval hűtenék le nagy fölbuzdulását s büszke mellét előttük nem verhetné valami dicsőségesen.

De hiszen a mai komoly keresztény magyarság véleménye is elég ama holt nagyoké helyett. Az olyan pogromos cikk tulajdonképpen szót sem érdemelne, ha csupán a zsidóság ellen harsant volna el. Tudjuk, itt sohasem lesz. De van ime olyan párt, amely pogromot hirdet. Ez a pogromhirdetés a bizonyossága, hogy micsoda párt, mily irtóztató sötétség pártja ez. A zsidógyilkolásra való fölhívás csak tünet. És erről van szó. A sötétség emberei szervezkednek itt minden fölvilágosodottság ellen.

Ezt érzi a protestantizmus is. Csak imént hangzott el Balthazar, református püspök szava: szövetkezzék a zsidóság és a protestantizmus!

Nos, ez a szövetség önként is megvan már. Hiszen a fölvilágosodottság összes hivei, akár zsidók, akár protestánsok, akár józanul gondolkodó katolikusok — mind egy táborban vannak az olyan keresztény-szocialista pártok ellenében, akik arra vetemednek, hogy közönségüket az oroszországi gyalázatos, az egész emberiséget és minden civilizációt arculütő példa követésére hívja föl.

Telekes Béla

Restitutio in integrum.

A pesti hitközségnél régóta fennálló szokásjog, mely alapszabályaiban is kifejezésre jutott, hogy teljes választójogu tagja csak az lehet, aki magát az előirt feltételek mellett bekebelezette. Szükség volt a multban s jelenleg még inkább a megszorításra azért, mert a pesti hitközség a maga értékes intézményeit, milliós alapítványait nem bízhatta véletlenekre, amelyek mindig és ma még inkább beállhatnának akkor, ha teljes jogu választóképes tagja volna a hitközségnek minden olyan hitfelünk, aki adófizetője. A főváros központi helyzeténél fogva új meg új elemekkel és a közgazdasági viszonyok, a kenyérért való hajsza következtében igen sok letört, kétségbeesett existenciával gyarapodik, akiknek az adófizetés czimén rögtön befolyást adni a hitközség vitális ügyeire nem lehet, nem szabad. Az emberbaráti és a kultusz céljait szolgáló intézmények azonban nemcsak azelőtt, hanem most is és nemcsak az adófizető, hanem az erre sem képes zsidó hitűeknek mindig rendelkezésére állanak. Sőt a jótékony és emberbaráti intézmények ugyyszólván kizárólag azok céljait szolgálják, akik még adófizetésre sem képesek.

Okosan és jól gondolták ki ezt az elődök. Tanubizonyossága nem egy szerteszaggatott vidéki hitközség, amelyben a bevándorló elemek tudtak a megfelelő korlátozás híján tulsulyra vergődni. A pesti hitközség kebelében az utóbbi időben két ízben történt kísérlet — kétségkívül tulságba hajtott szabadelvű felfogás, vagy a politikai általános választói jog tervének fölmerülése folytán — arra nézve, hogy a bekebelezés formaságai és lényege töröltessenek és az adófizetés ténye ne csak a kultusz és emberbaráti intézmények szabad igénybevételre jogosítson, hanem az aktív és a passzív választójogot is megadja. A hivatalos vezetés és a pesti hitközség sorsának, intézményeinek féltői ezt természetesen ellenézték. Ellenézték annál inkább, mert a be nem kebelezett csak adófizető hitközségi tagok száma ma nagyobb (11,000), mint a bekebelezetteké (9000), a választói jog megadása tehát bármely pillanatban kiforgathatta volna a tradíciókat és szerzett jogokat.

Berzeviczy Albert, miniszter korában, úgy döntött, hogy a pesti hitközség a bekebelezési jogról és tradícióról lemondani nem tartozik, alapszabályai értelmében szabadon élhet vele. — Ez a pesti hitközség alapszabályainak módosítása után történt — miután egy párt, élén

Schächter Miksa dr.-ral — a legfelsőbb forumig feljuttatta a maga kívánságának, a bekebelezési jog törlesztésének érvényesítését. A másik, a sérelmes határozat kimondására az orthodox központi iroda kettős kérdése adott alkalmat, melyek közül az egyik a külföldi honosok, a másik az adófizető tagok választóképeségére vonatkozott. Apponyi akkor mondotta ki, hogy a hitközségi adófizető magát bekebeleztetni *nem tartozik*, anélkül is teljes jogu szavazó és választható.

Ez a döntés a f. év május havában érkezett le az Izr. Orsz. Irodához. Hire innen eljutván a pesti hitközség vezetéséhez, érthető konsternációt és megütközést keltett. Természetesen nem hagyták a dolgot annyiban. A hitközség vezetése fölirt a sérelmes határozat ellen és elnöke Weinmann Fülöp dr. udvari tanácsos személyes eljárással is igyekezett a vallás- és közoktatásügyi minisztert, valamint államtitkárait álláspontjuk helytelenségéről meggyőzni. Ez szerencsére sikerült is, annál inkább, mert az előző miniszternek, Berzeviczynek említett döntéséről a miniszteriumban nem tudtak s annak korrekt álláspontját incidentaliter megváltoztatni nem kívánták.

Még érdekesebb ez esetben az, hogy az elintézés — a sokszor panaszt huzavonával szemben ezuttal gyors is volt és igazán örömeinkre szolgál, hogy ezt a zsidó ügyek miniszteri osztályának és a miniszternek érdeméül tudhatjuk be.

A pesti hitközség bekebelezési joga tehát restituáltatott. Ez jelenleg annál inkább érdemel figyelmet, mert a bekebelezés aktualitást nyert most azáltal, hogy soron vannak a pesti chevra tagfelvételei, melyeket eddig kötelezően megelőztek a pesti hitközségi tagbekebelezések. Erre az évre, ismételjük, erre az évre, a pesti hitközség elejtette a kötelezettség igénybevételére való jogát, amennyiben a pesti chevra kadiséval oly megállapodásra lépett, hogy az idén a chevra tagfelvételek előtt nem fogja megkövetelni a jelöltektől, hogy aki még nem bekebelezett tag, az ezt a költséggel járó hiányt pótolja. Az újabb, alább közlendő miniszteri döntés ezen változtathatott volna, de a pesti hitközség a pesti chevra kadiséval kötött megállapodáson ezuttal változtatni nem kíván. A chevra tagfelvételek tehát ugytörténhetnek, mintha a miniszteri döntés nem változtatta volna meg a helyzetet. Ez azt jelenti, hogy az idén *kivételesen* olyanok is felvétethetik magukat a pesti chevra kadisa tagjai közé, akik sem eddig, sem ezuttal nem bekebeleztek be magukat a hitközség tagjai közé.

A bekebelezés kötelezettsége dolgában a régi állapotot visszaállító kultuszminiszteri döntés, mely az Izraeliták Országos Irodájához érkezett, szószerint ez:

Az izr. hitközségi bekebelezési díjak fizetése, valamint a hitközségi aktív és passzív választói jogosultság tárgyában f. é. április 27-én 47,872. sz. a. kibocsátott rendeletemre hivatkozással tudomásul vétel és mihez tartás végett értesitem a címet, hogy idézett rendeletem mindaddig, míg ez ügy gyökeres rendezést nyer, akként értelmezendő, hogy a hitközségi tagság — az azzal

egybekötött vallási jogositványokkal — felvételi díjhoz nem köthető, az aktív és passzív választási jog azonban, ott ahol az a kormány által jóváhagyott alapszabályok értelmében eddig gyakorlatban volt, igenis köthető külön lajstromba való beiratáshoz, melynek föltételei szintén jóváhagyott alapszabály, illetve ebből kifejlődött helyi gyakorlat szerint állapíthatók meg. Erről Címet azzal értesitem, hogy jelen döntésemről a pesti izr. hitközség elnökségét f. é. november 2-án 103. eln. sz. a. közvetlenül hozzám benyújtott kérvényének elintézésékeppen értesítse.

1909. december 9.

Apponyi s. k.

Meturgeman.

— Üzenetek és magyarázatok. —

Irja: Szabolcsi Miksa.

A kitérők proskribálása.

MNAB. Lehet, hogy az illető cikkelyünk nem íródott még elég világosan, s mert más oldalról is kérdést intéztek hozzánk az ügyben, rátérünk még egyszer a dologra és elmondjuk újból az okokat, miért nem tartjuk helyénvalónak, hogy azok neveit, kik kitérésüket a rabbínatusnál bejelentették, a hitközség a sajtónak kiszolgáltassa, kifüggesztesse, vagy kihirdettesse.

Vannak nálunk akárhányan, kik kitértek, anélkül, hogy előzőleg bejelentették volna kitérésüket, mint a törvény követeli, a rabbisági hivatalnál. Ilyen kitérőknek cinkostársaik a törvény megszegésében a papok, akik őket megkeresztelték és akik utólag sem értesítik, amit pedig szintén előír a törvény, az illetékes rabbínatust. (Tulteszik magukat a törvényszabta formásokon a derék pásztorok, mert kimaradt valami abból a törvényből. Kimaradt az, hogy milyen büntetéssel sújtandó az, ki a törvény ellen cselekszik; jogászi nyelven: nincs meg a törvénynek büntetési szankciója.)

Vannak ezzel szemben mások, kik bejelentették a rabbínatusnak leendő kitérésüket, de ennél meg is állottak. Bejelentették a kitérést, de nem hajtották végre. Közbejött a szülők intése, a feleség kérése, a volt tanító szava, egy visszaemlékezés, egy véletlen találkozás, talán csak egy álom, vagy mit tudom én mi, elég az hozzá, hogy *elég nagy számmal* vannak, kik a rabbisági hivatalban tanuk előtt bejelentették ugyan hitehagyásukat, de azért nem hagyták el hitüket. Fölébredt lelkiismeretük és megóvta őket attól, hogy árulóivá váljanak apáik hitének.

Most képzelje el az olvasó, hogy közlik nálunk is, mint Bécsben a kitértek névsorát. Honnan írhatják ki ezt a névsort? Nemde a rabbínatus fekete könyvéből? De ha abban olyanok is vannak beírva, akik a bejelentésnél tovább nem mentek? Kitérteknek tüntetnénk föl tehát olyanokat, kik zsidók, de nem proskribálnók azokat, kik midőn az isteni törvényt megsértették, a világi törvényt is megszegték, azaz nem proskribálnók azokat, kik bujkálva, csalva vették fel a kereszténységet.

Kérdem már most, érünk-e célt ilyen proskripcióval? Igen, elérhetjük azt, hogy a kitérőknek még nagyobb hányada teszi majd tul magát a törvény követelte formásokon, azaz, hogy még többen térnek ki titokban, nehogy proskribálják őket. Másrészt meg azokat, kik visszariadtak az utolsó lépéstől, kik bejelentették kitérésüket, de még sem tértek ki, arra indítanak, hogy de most már csakugyan kitérjenek, már boszúból is, azért, hogy a hitközség a hitehagyó renegátok közé iktatta őket. Ezekért magukért, vagy legalább nagy részükért nem volna talán kár, de ne feledjük, hogy velük együtt elveszitenők utódaikat is, akik hitükhöz hű, odaadó és nemesen érző zsidókká válhatnak.

Más volna, ha lenne, mint van talán Bécsben, teljesen megbízható kimutatásunk a kitértekről, azaz pardon! — mi akkor sem tudnók helyeselni e proskripciót.

Mert mit akar tulajdonképpen az a proskripció? Büntetni, vagy elijeszteni? Mondjuk, hogy mind a kettőt. Tagadhatatlan, hogy vannak renegátok, kikre nézve a publikálás igen kellemetlen. Egy nagy részük azonban még örvend neki, hogy minél nagyobb kör tudja meg róluk, hogy már nem zsidók. Mert vannak ám, kikre nézve ez jár haszonnal. Mert hogy a kitérőt a *haszon* vezeti, ezt fölösleges itt hangsúlyozni.

A kitéréshez *mindig* érdek fűződik. Mert meggyőződésből zsidó ember, kinek rendben van az agyveleje, nem tér ki. Ez az érdek olyan erős, hogy a kitérő szakit miatta multjával, jobb meggyőződésével és ünneplésen, nyilvánosan önmagára fogja, hogy hisz dogmákban, miszteriumokban, miket nem hihet és mik ellen föllázad egészséges esze. (Vagy képzelheti tán valaki, hogy van felnőtt zsidó, ki hiszi a zsidó lány viszonyát az atyaistennel; ki hiszi, hogy az a leány érintetlen maradt azután is, hogy anyává vált; ki hiszi, hogy a fiu meghalt, de három nappal később látták az égbe repülni? Ezeket hiheti, aki ezekbe a dogmákba beleszületett, gyermekora óta hallotta, tanulta, megszokta, úgy hogy megszenteltettek a lelkében, az eszének persze azokhoz még csak nyulniok sem szabad. De absolute lehetetlen, hogy felnőtt zsidó ember, kinek istenfogalma annyira elűt attól, amit mint keresztény neofitának valania kell, ezekben a dogmákban, mikhez a katolikusoknál még hozzátartozik az is, hogy a pápa csalhatatlan, — igazán higgyen!) De mégis vallja, hogy hiszi, mert érdeke így kívánja. Érdekéért hazudik, érdekéért rákényszerít magára hitelveket, miktől lelke távol áll. Hihető már most arról, kire nézve olyan fontos az az érdek, hogy érette kiteszi magát a kitérés lelki gyötrelmének, hihető-e róla, hogy az a körülmény, hogy a zsidó ujságok nevét a renegátoké között fogják felsorolni, a kitéréstől visszattartja? Aki érdeke kedvéért olyan áldozatra határozta el magát, azt nem tartja vissza az, hogy a nagy áldozattal még egy kellemetlenség is jár.

De van a proskripciónak olyan éle is, mely egyenesen azok ellen fordul, akik alkalmazzák. Van a pro-

skripciónak egyenesen *propagáló* hatása. Vannak emberek, kiknek sohasem jutna eszébe, hogy elkövessenek valamely alávalóságot, ha nem látnák azt elkövetve másoktól, köztük jóbarátoktól, kiknek izlésében, becsületességében megbiznak. „Nini, X vagy Y kitérték“ mondják: ha ezek tették, akkor én is megcselekedhetem. Különösen veszedelmes a proskripció, ha a névsorban ismert, jeles emberek nevei is előfordulnak. Röviddel Simonyi Zsigmond kitérése után a fiatal tanároknak egész csapatja tért ki. Mert a nagyok példája akkor is vonz, ha rosszat mutat. Tessék csak elképzelni a hatást, ha a fiuk hétről hétre, vagy óról-óra olvassák majd, hogy ez meg ez a jó ismerős, ez meg ez a nevezetes ember kitért. A legtöbb hívőre fájdalmasan fog hatni, de akadnak olyanok is, kiket a példa utánzásra csábít. Hogy Bécsben mégis proskribálnak, az még nem bizonyít amellet, hogy az okos is. Bécsi hitrokonaink már sok bolondot csináltak.

Az „Allgemeine Jüdische Zeitung“ erre az utolsó érvünkre azt hozta fel, hogy emberekért, kik azért térnek ki, mert mások is teszik, nem kár. Azt hiszem, hogy ezt csak félszívvel mondotta az orthodox lap. Négyszem közt talán bevallaná, hogy kár bizony ezekért is. Mindenesetre jobb volna, ha nem térnének ki, ha másért nem, hát gyermekeikért, kik nem tehetnek szüleik könnyelműségéért és kik jó zsidókká válhatnak.

A nagyokról, kiket felekezetünk hűtelen elhagyás folytán elveszített, szintén kár vállvonogatva szólnunk, mint teszi ezt az idézett ujság. A vállvonogatás nem őszinte. Dehogy nem fáj elszakadásuk! Sőt nagyon fáj. Kis ember kicsit, nagy ember nagyot rug a hitén, mikor azt mással cseréli fel. Nevezetes ember, ki megtagadja multját, felekezetét, támaszt is dönt ki egyszersmind, melyre hitsorsosai bizakodva tekintettek. Híres embernek már azért sem volna szabad kitérni. Tizezreknek okoz fájdalmat, tizezreket sért meg, tizezrek érzik magukat úgy, mintha megfosztotta volna őket egy becses ékszertől.

Milyen szép is volna, ha a Löw Lipótok, Horn Edék, a Kármánok, Goldziherek, Marczaliak, Acsádiak, Alexanderek, Kiss Józsefek, Kornfeldek, Goldmarkok, Sonnenthalok, Molnár Ferencek, Lengyel Menyhérték, Wechselmannok, Bródy Zsigmondok, Bacherek, Ágaiak, Bánócziak, Telcs Edék, Róna Józsefek, Fényes Adolfok, Gál Gyulák, Beregi Oszkárók és más magyar zsidó jelesek mellett hivatkozhatnánk még Korányi Frigyesre, Falk Miksára, Vámbéry Árminra, Csemegi Károlyra, Dóczy Lajosra, Simonyi Zsigmondra, Lánczy Leóra, Schwarz Gusztávra, László Fülöpre és másokra, kik elfordultak Izrael Istenétől, ki kiemelte őket a többi közül, adván nekik nagy észt és tehetséget, akaratot és kitartást; csak hűséggel nem látta el őket, minthogy ezt nem is az Isten adja, hanem szert tesz rá az ember maga.

Szóval, — hogy témánkra visszatérjünk — nem tartjuk célirányosnak, sőt egyenesen károsnak valljuk a kitérők proskribálását. A bécsiek is jobban tennék, ha abbahagynák.

Tanács.

Hn. Akiről Nagyságod olyan megvetőleg szól, azt hep-heppel kergették utcahosszat, de ez nem ejtette kétségbe és a világért sem gondolt „menekülés“-re. Azt mondotta magában: szájalomraméltók az én megkergetőim. Én egy királyságért nem mondanék le zsidó voltomról és ők megcsufolni vélnek azzal, hogy zsidót kiáltanak rám. Hisz én bármikor lehetnék olyanná, mint ők, de lehetnek-e ők olyanok, mint én? Én megmérhetetlen magasságban állok üldözőim felett és még ők vetnek meg engemet! És mit mond ön a hep-hepre? Mert az is csak hep-hep, finomtabb kiadása hep-hep, ami önnel történt. Azt mondja ön, „das hält mau nicht lange aus“, mert „borzasztó elgondolni is, hogy az ember ne kaphasson meghívót oda, ahol házi nevelője a rendező“. Be sokkal okosabb is, Nagysád, a szomszéd! És, meg ne haragudjék, sokkal erősebb jellem, sokkal tartalmasabb lélek is. Hová is lett a zsidó filozófia? A birtokért, melyet férje szerzett, azt is odaadta. Mondhatom: nagy ár. Mi a tiz csapásnak alkalmaznak önök házi nevelőt dzsentri jogász fiút, mikor annyi a jelesnél jelesebb zsidó diák és tanárember, ki nem sajnálja le önöket, mert zsidók, ki nem boldogítja önöket, hogy házukig leereszkedett, ki előtt élhetnek álarc és komédiázás nélkül és emellett még nagy jót is tennének nem csak a nevelővel, de fiaikkal is, kik a zsidó nevelő vezetése mellett nem okvetlenül válnának vagyonuk elverőivé, hitük megvetőivé, sőt talán jól el is készülnének leckéikkel. Nem, nem Nagysád, nincs oka lenézni, a távolról sem degenerált, önmagából kibujni éppenséggel nem vágyakozó, gunyolót kacagó, megelégedett, boldog szomszédjait.

S ha „menekül“, Nagyságod, azt hiszi, boldog lesz? Az igazi vesszőzés csak azután kezdődik. Örökös álarcra ítéli önmagát, asszonyom! Megelégedést, az ön értelmében megelégedést, tán csak dédunokái részére szerez, ha szerez, mert kérdés, lesz-e még nyoma a zsidó ősök szerezte nagy vagyonnak és nem szívesen vállalnak-e majd utódai ispáni állást valamely jövő zsidó bérlnél.

De azért nem mondom, hogy nincs menekülés. Van. De nem azon az uton, melyen haladni méltoztatik. Meneküljön önmagához. Fedezze föl újból igazi lelkét, lökje el a sok haszontalan plundrát s legyen megint önmaga. Ugy érzi majd magát, mint hosszú, göröngyös útról hazatért vándor, ki boldogan szól: be jó is itthon lenni, miután oly soká' voltam gyötrelmes idegenben. Térjen vissza önmagához, Nagysád, és meglássa, nemcsak respektálni fogják, kik most háta mögött kikacagják, de megtalálja, amiye most nincs, önérzetét, önbecsülését is.

Muzeumi kincsek a temetőben.

AZ. Régi a községük — panasolja ön —, de régiségeik nincsenek. Volt egy drága serlegük, azt megvették a bécsi muzeum részére. Egy több százéves templomkarpitot pedig megszerezték a Rothschild-féle gyűjteménynek. És az önök előljárósága mindannyiszor örült a jó üzletnek és markába nevetett a vevőkön, hogy olyan avult dolgokért annyi pénzt adnak, mikor ragyogóan újakat sokkal olcsóbban kapni.

Más szavakkal, nemcsak régiségeik nincsenek, de nincs meg, sajnos, községükben az érzék sem irántuk.

Ezt föl fogja ébreszteni nemcsak önöknél, de sok más körben is, ahol nincs, a Zsidó Muzeum. Föl fog ébredni vele az érzék aziránt, aminek azok a régiségek a pecsétjei, föl fog ébredni vele az érzék *multunk, történetünk* iránt. És ez a nagyon fontos. Mert átalakítja azokat, kik azért zsidók, mert apáik is azok voltak, *tudatos* zsidókká.

De nem ezt akartam én itt elmondani. Nem előadást akarok tartani a muzeum nevelő hatásáról, hanem föl akartam hívni figyelmüket és az önökével együtt talán másokét is, kik hasonló helyzetben vannak, mint önök, hogy mégis vannak régiségeik, becses régiségeik, miket el nem adtak, mert el nem adhattak. Nem a községben, hanem azon kívül: a temetőben. Ott vannak régen elhunyt, kiváló emberek sirkövei és a sirköveken elmohasodott, olvashatatlaná vált fölíratok. Az olvashatatlanságon lehet segíteni, mint segítettek a wormsí, majnai frankfurti, altonai és a prágai régi temetőkben. Azok az elhanyagolt, elfelejtett régi sirkövek életre kelthetők. Megszólalnak a történelem ércnyelvén, fölébresztik a multat, átalakítják és megajándékozzák önöket egy új világgal, — tessék! megint beléestem a predikatori hangba. Szóval, mégsem adtak el mindent, ami becses régiség volt. Ott vannak a sirkövek. Restauráltassák azokat. A muzeumi bizottság támogatni fogja önöket ebben utmutatással és, ha éppen muszáj (mert ebből egyelőre kevés van) pénzzel is. A fölfrissített sirkövekről készíttessenek azután jó fotografiákat és küldjék a muzeumnak. Nagybecses ajándék lesz az. Adatok a magyar zsidók multjából fotografiákban.

De ne csak a híres rabbik sirköveit restauráltassák. Voltak önöknek kiváló előljáróik, ugynevezett takif-ok, kik hatalmaskodtak a községen, de tettek is érte sokat. A hatóságok előtt, a legmagasabbak előtt is, elszántan védelmezték, ezenkívül a községnek igazi parnesz-ei (azaz táplálói) voltak. Voltak ezeken kívül községüknek hivatalt nem viselt, állást be nem töltött, nagyjambor és nagyérdemes emberei és voltak közönséges tagjai, kik fölládozták magukat a közért. Mindez néhány szóval ősrégi szent nyelven van bevésve az illetők mohafödte sirkövein. Szóaltassák meg őket, majd meglátják, milyen megrázó sófárhangok fognak eljutni szívükhöz a multból, melyet elfelejtettek és melylyel az összefüggést csaknem teljesen elveszítették.

Még valamijük van, ugyancsak a temetőben, amiről nem tudnak.

Kairo régi arab negyedében, mely hajdan külön város volt, melynek Fostat volt a neve és melyben 730 esztendővel ezelőtt a nagy Szaladin szultán orvosa székel, kinek olyan neve van, melyet még jobban ismernek, mint magáét a híres szultánét, (hívták ugyanis ezt az orvost Rabbi Móse ben Maimunnak, röviden Maimonidesnak) — van egy régi templom, melynek különösen padlására figyelmeztetett engemet anna: idején a zsinagógát bemutató ifju chacham. Ott fönn, szolt, és hitte is, amit mondott, óriási mérges kigyó őrzi a bejáratot. Oda föl nem mehet senki sem. (Az egyiptomi bennlakók mind babonások. Nem alkotnak ebben kivételt az arab zsidók sem.) — És mi van ott fenn? kérdezém. — Avult szentírásek, kegyeszerek és imakönyvek, melyeket hosszú időközökben összegyűjtenek, zsákokba varrnak, a temetőbe ünnepélyesen kivisznek és eltemetnek. — Ez a *geniza*? kérdezém. — Igen, ez a *geniza*, volt a felelet. A padláson vannak nyílások, azokon keresztül a szolgák bedobják az alkalmatlanná vált, vagy összerongyolódott írásokat és romlott templomszereket. Mikor azután a padlás egészen megtelik, tartalmát ünnepélyesen a temetőbe szállítják. — És a kigyó? kérdezém a naiv chachamtól. — Azt előre megbüvölik, felelt ártatlanul a jó fiu; félre is húzódik,

elbuvik, úgy hogy a padlástakarítók nem is látják. Én különben, tette hozzá mentegetődzve, még sohasem láttam ilyen temetést, mely csak minden 30—35. évben ismétlődik.

Nálunk is vannak genizák. A pesti talmud-egylet pl. csak pár hét előtt temettetett el a pesti chevra kadisa temetőjében öt nagy ládát, melyek telistele voltak hasznavehetetlenné vált templomi szerekkel, melyeket a szemétre juttatni nem szabad. S minthogy a pietás attól is tartózkodik, hogy megsemmisítse, hát sirba teszik, akár csak az embert.

Ma semmi értékük az ilyen összerongyolódott dolgoknak, de ha sok száz év múlva rájuk bukkannak, becses régiségek lesznek. A vagy 20 esztendővel ezelőtt felfedezett, azóta híressé vált kairói geniza darabjait aránynyal mérték föl és széthordták a világ minden tájára. (A Kaufmann, Dávid könyvtárának legbecsesebb régiségei a kairói genizából valók. A nagyértékű és ritkaságokban bővelkedő bibliothekát a nagy tudós özvegye tudvalevőleg a Magyar Tudományos Akadémiának ajándékozta.) A szentföldön is nem egy sirt bontottak már föl, melyből előkerültek a régi világ eltemetett sémóthjai (így hívják az összerongyolódott, szent tartalmu könyveket), melyeket drága pénzen adnak el a jámbor európai zarándokoknak. Nos, ismétlem, ilyen genizák a mi régi községeinkben is vannak. Föltétlenül vannak. Csak föl kell őket kutatni. A sémóthot nálunk sem dobták el, meg sem semmisítették, hanem eltemették. A régi zsidó temetőkben kell tehát keresni a régi idők zsidó maradványait. Vegyültek a sémóth közé más héber iratok is. Hitközségi szabályok, szerződések rabbi és község, férj és feleség, vőlegény és menyasszony között (tekanóth, igereth rabanuth, ketubah, tanaim). Belekerültek a genizába más érvénytelenné vált, vagy följutott iratok is, melyekben Istennevek (a *sémóth* elnevezés innen származik; *sém* nevet — isten nevét — jelenti, *sémóth* ennek a többese) fordulnak elő és melyeket ezért megsemmisíteni vagy eldobni nem volt szabad. Milyen fényt deríthetne ilyen fölfedezett geniza a magyar zsidóknak adatokban szegény történetének egy-egy részletére! Az önök temetőjében, mely csak kibővítése a több százados régi temetőnek, bizonyosan van ilyen geniza.

Nem elég, ha Isten előtt tiszták vagyunk.

FRBT. Tegyük félre a kérdést, volt-e joga az elnöknek önt meginteni; vagy nem bánom, mondjuk, hogy nem volt. Mert hisz nem kellett volna, csak kérdést intézni a kereskedőhöz, kinél ön a posztót vásárolta és meggyőződött volna, hogy ön azt a sajátjából fizette, hogy ennél fogva öltönyének semmi köze ahhoz a kelméhez, melyet a szegény gyermekek számára ugyanattól a kereskedőtől vett és melylyel csak véletlenül egyezik színben és minőségben. Tehát nem volt joga. De ön, ki ismeri a talmud elveit és istenfélő ember, hogy tehetette ki magát annak az intésnek? Mert bizonyos, hogy az meg nem történt volna, ha nem készítettett volna ruhát ugyanolyan kelméből, minőt a szegény gyermekek számára a gyűjtött pénzből beszerezett.

Hogy mi köze a dolognak a talmudhoz, megtudja a következő sorokból:

„Jeruzsálemben négy család élt, jegyezte föl a talmud, (Jóma traktátusa 38. A.) melyre a szynhedrion nagyon haragudott. Garmo házában hozzátartozóira, Eutinosz háza népére. Hograş ben Lévre és Ben Kamzarra.

Garmo családja tudta a szentély kenyere készítésének titkát és nem avatott be ebbe soha senkit. Az Eutinoszok

tudták a szentély illatszerei készítésének titkát és nem tudhatta meg tőlük soha senki. Hograş ben Lévi ujjai segítségével csodás hangokat tudott produkálni, de nem akarta erre megtanítani a szentély énekeseit. Ben Kamzar páratlan ügyességű leiró volt. Ujjai között négy tollat fogott és irt egyszerre mind a négygyel és minden tollal más-más betűt. Ő sem akart megtanítani művészetére mást. Önző makacsságukért sok szemrehányást tettek nekik a mesterek, az első helyen nevezett két családdal azonban kibékültek, miután szép vonást fedeztek föl bennük. Soha egy Garmo *olyan kenyeret nem evett*, minőt a szentély számára sütöttek. Mert azokat a kenyeret közpénzekből sütötték. Ha ők is olyan kenyeret ettek volna, még meggyanusíthatta volna őket valaki, hogy esznek a szentély kenyereből, már pedig a Szentírás eme intése „tisztán álljatok az Ur és Izrael előtt“ (Mózes IV. 32. 22.), úgy magyarázandó, hogy az ember semmi olyast el ne kövessen, ami miatt kétségbe vonhatná valaki tisztességét.

Az Eutinosz családbeliek, bár gazdagok és előkelők voltak, csak nehezen kaptak feleséget. Megállapodtak ugyanis egymás között, hogy a család nőtagjainak *meg nem engedik soha, hogy illatszerekkel éljenek*. Mert az illatszereket a szentély számára közpénzekből készítették, ha éltek volna már most nőtagjaik illatszerekkel, még azzal találták volna őket meggyanusítani, hogy a szentély illatszerét használják, már pedig a Szentírás eme intése stb. ugymint az első esetről.

A történet a szentély korából való, tehát legalább is 1850 esztendő. De valószínűleg régibb. Közel 2000 év előtt intettek tehát bölcseink arra, hogy nem minden szabad, ami tiltva nincs. Hogy az ember ne tegyen olyat, amivel megnyithatja a gyanakvók száját. „Tisztán álljatok az Ur és Izrael előtt“ szól a Szentírás tanítása és ez arra int, hogy az ember ne tegye ki magát gyanunak. Miképp történhetett mégis, hogy ön, a talmudismerő, nem ügyelt erre, hanem kitette magát az elnök intésének, mely felhívja önt, hogy máskor ne varrasson ruhát olyan kelméből, minőből a gyermekek ruhája készül, különben eltiltja önt attól, hogy a gyermekek számára kelmét vásároljon. Távolról sem jut eszünkbe, — és ezt kijelenti az elnök levele is — hogy kétkedjünk az ön tisztességében, csak hogy nem elég, hogy az Isten úgy is tudja, hogy kezét be nem mocskolta. Az *emberek előtt* is tisztán kell állani, mint írva van: „és tisztán álljatok az Ur és Izrael előtt“.

A templomban.

DGVB. Amíg órákig tart az istentisztelet, azon változtatni nem lehet. Az az élénkség különben nem olyan nagy malheur. Együtt jár a zsidó temperamentummal és azzal, hogy a zsidó az Ur házában otthon érzi magát. Hisz a régiak ugyszólván laktak a templomban. Nem is viselkedtek benne úgy, mint a ritka vendég. Érdekes, talán tapasztalta ön is, hogy minél ritkábban jár valaki templomba, annál nyugodtabban, vagy mondjuk, annál nagyobb tisztelettel viselkedik benne. Nem akarok ebből következtetni, csak érdekes jelenségre akarok rámutatni, meg aztán arra, amit már mondtam, hogy nem olyan nagy baj, hogy a zsidó nem éppen úgy viselkedik a templomában, mint a keresztény a

magában. A jámbor zsidónak háza is templom, és a templom háza is, tanítja Albo, a vallásbölcész.

Tréfás bibliamagyarázat szerint már Jákob, az ősapa állapította meg, hogy a zsidó milyen nyugtalanul viselkedik templomában. Mikor fölébredt híres álmából, beszéli a biblia, ezeket mondotta: „ez nem lehet más, mint az Ur hajléka” (Mózes I. 28. 17.). Kérdik már most, miből következtette ezt Jákob? — Onnan, szól a felelet, mert akiket ott álmában látott, fölszálltak, leszálltak, jöttek, mentek, jártak, keltek és örökké csak mozgolódtak. Ezért mondotta Jákob: ez nem lehet más, mint zsidó templom.

VTLM. Forrásokból kimutathatólag viseltek a régi zsidók arab, perzsa, görög és latin neveket, minők Abuharun, Abul Valid, Szaid, Mervan, Monaboz, Jázon, Archellaus, Amyntas, Kyrios, Eufranosz, Patroklosz, Philo, Nikodemon, Sosthenes, Aquila, Justus, Szerenus, Antonius, Rufus, Priscus, Tiberius, Julianus, Kapellus, míg a zsidó nők között divott a Berenice, Alexandra, Celia. Akme, Drusila, Priscilla nevek. (A halhatatlan *Zunz* Lipót „Namen der Juden” című munkájában, megnevezvén mindenhol a forrást is, több mint ezer nemzsidó névre mutat rá, melyet zsidók hajdanában viseltek.) Hogy lehet ilyen körülmények között állítani, hogy a perzsák, arabok, görögök, vagy latinok közt zsidó írók nem voltak, mert nincsenek közöttük zsidó nevűek? Van a világirodalomban egész sora a nevezetes íróknak, kikről egész evidensül tudjuk, hogy zsidók voltak, pedig idegen nevet viseltek. Ilyen pl. Aristeas, Philo, Flavius Josephus, Carrion, Avicebron; vagy Trimberg, Spinoza, Mendelssohn zsidó nevek talán? Nincs kizárva, hogy ezer év múlva azt fogja kérdezni az akkori Tiszay: mutassatok a 20. század első tizedének nagy magyar írói között zsidót. Ime felsorolok egynehányat az akkori nagyok közül, tessék, mondjátok meg, melyik ezek között a zsidó: Kiss József, Molnár Ferenc, Lengyel Menyhért, Marczali, Bánóczy, Ignatus, Kóbor Tamás, Ágai, Biró Lajos, Révész Béla, s mondhatnék még akárhányat, de zsidót nem mondhatnék. Hát hol vannak a zsidók? Ugye nincsenek? Egészen úgy, ahogy kérdezi a mai Tiszay az arab, görög és római kort illetően.

HLBN. Honnan származott a *mineus* név, nem tudni, de érteni zsidó vallásrontót értenek alatta. A zsidóságnak zsidó megrágalmazóját is e néven nevezték. A toldás, melyet a Tizennyolcas imába csuszattak és mely a mineusokról szól, miattuk történt. Némelyek a *Manes* névre, a manicheusok szektájának alapítójára vezetik vissza a nevet, de ennek kevés a valószínűsége. *Manes*, akit Archellaus püspök, természetesen az Ur dicsőségére, elevenen megnyuzatott és bőrét szalmával tömte ki, nem volt zsidó. Ő keresztény szektát alakított, az új kereszténységet hasította ketté, a zsidósággal nem igen foglalkozott. Lehet talán a következő magyarázat adni a dolognak: A palesztinai és római kereszténység, melylyel a zsidóság érintkezett, a mineusokat vagy manicheusokat módfelett gyűlölték. Minden gonoszt, minden rosszat és különösen minden hitrontót és a vallás minden rágalmazóját mineusnak mondták. A fogalomká vált nevet a keresztényekkel érintkező zsidók mint sok más elnevezést, idővel magukévá tették és a saját hitrontóikat is mineusoknak mondták. Ez persze csak föltevés, mi lehet tévedés is.

NM. A fejezetek számát csakugyan elfelejtettük kiírni. Pedig van erre pompás jel. A mű neve adja a fejezetei számát. A babyloniai talmud (תלמוד בבלי) betűinek számértéke (a

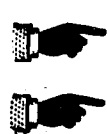
א = 400, a ב = 30, a ג = 40, a ד = 6, a ה = 4, a ו = 2, a ז = 2, a ח = 30, a ט = 10, összesen 524) adja, a mű fejezeteinek számát. A talmud 63 könyvében a fejezetek száma összesen 524. Van egy hasonló jel a Tóra betűinek számára. Izrael, kinek a Tóra adatott, nevében hordja a Tóra betűinek számát. Izrael (ישראל) ugyanis betűire fölbontva, adja a következő mondatot: *jés sisim ribuj óthiót* a Tóra, azaz van hatszázezer betűje a Tórának, annyi, ahány zsidó lélek vándorolt ki, a biblia följegyzése szerint, Egyiptomból. Az első eljárásnak, mikor t. i. a betűt számmá változtatjuk, *gimátria* a neve, a másikat, (mikor egy szót betűire bontunk föl és minden betűből szót alkotunk) *nolarikon*-nak mondanak.

Többeknek. Magában a székesfővárosban legalább nyolevan templomban, iskolában, egyetben, körben ültek közös chanuka-ünnepet; a vidéken több mint ezerre rug az ilyen ünnepek száma: hova lennének, ha ezekről tudósítást akarnánk közölni? Kivételt csak ott tehetünk, ahol valami jótékonysági aktust kötöttek össze az ünneppel, vagy más rendkívüli körülmény adott neki különös jelentőséget. Az ezek nélkül szükölködő összejöveleket magától értetődő ünnepélyeknek tekintjük, amelyek külön regisztrálásra igényt nem tartanak. Természetesnek találjuk, hogy minden hitközségben rendeznek ilyenkor vallásos ünnepet, szónoklattal és énekkel, különösen az ifjúság számára. Ilyen tudósítások beküldői ne vegyék azért rossz néven, hogy híreiket nem közöltük.

A zsidó birtok kísértete

A keresztényszocialista párt megalakítása előtt a nemzetközi szocialisták, mint annak idején irtuk, falragaszokon közölték, hogy papi kézen 2.403,332 kataszteri hold van. Ez a közlés, noha a tényeket letagadni nem lehet, nagyon fáj a keresztényszocialistáknak és legalább vidéken, ahol kevésbé ellenőrizhetők a tendenciózus állítások, ellenplakátokkal feleltek. Kimutatták, úgy látszik a Petrassevich-féle biblia után szabadon, hogy zsidó kézen viszont 4 millió hold föld tulajdon és 3 millió hold földbérlet, mindössze 7 millió hold föld van. Ellenben az összes magyar kötött birtok nem több 7 millió 711 ezer 60 kat. holdnál. Hogy honnan tudják, mennyi földbirtok van zsidó kézen: azt a világért sem árulnák el. Tudomásunk szerint sem állami, sem felekezeti anyakönyveket a magyar földbirtok hovatartozásáról eddig nem vezettek. A kitűnő forrásmű, Petrassevich könyve, pedig megtett minden birtokot zsidó kézen levőnek, amelynek a gazdája német névre hallgat ugyan, de sváb, vagy éppen római katolikus pap.

Mert a megtévesztésig hű zsidó nevek találhatók az egyedül üdvözítő egyház hívei és még inkább lekipásztorai között. De hát ez még csak hagyján volna. Sokkal nagyobb megtévesztés az, ha a kötött földbirtokot — a zsidó kézen levő tulajdonnal, vagy még inkább a bérlettel teszik egyenrangúvá. A kötött birtokhoz hozzáférni nem lehet, az kizárólag annak a rendeltetésnek szolgál, amely részére megállapított. Ellenben a zsidó földbirtok tulajdonáról azt mondják, éppen a keresztényszociálisok és a hasonló szőrűek, hogy ez cserebere tárgya, a zsidók által bérelt föld meg első sorban nem a zsidó tulajdonosnak hoz hasznokat, hanem annak, aki azokat bérbe adta. Így például Rakovszky, az egyik fő keresztényszocialista is zsidó bérletet tart, kétségtelül

TALÁLMA NYOK

szabadalmazását, védjegyek és ipari minták belajstromozását minden államban szakszerűen végzik.

NEUFELD ÁRMIN és FENYŐ HENRIK hites szabadalmi ügyvivők
BUDAPEST, VIII., JÓZSEF-KÖRUT 8. SZÁM.

nem szerelemből, hanem azért, mert a zsidó többet fizet neki, mint más bérlő. És hasonlóképpen gondolkoznak a kötött birtok csoportjában is sokan, még pedig az egyházfejedelmek közül is. A legnagyobb foku megtevésztése azonban a jámbor hívőnek az, amikor azt akarja vele a plakát elhitetni, hogy 16 millió 400 ezer katolikus és protestáns 7·7 millió kat. hold kötött birtokot, ellenben 900,000 zsidó 7 milliónál több magyar földet használ.

Mindenekelőtt nem igaz, hogy zsidó hitűek 7 millió hold földet használnának. Vagyis minden zsidó családra 40 hold esnék. Zsidó hitű kereskedők, iparosok, szabad foglalkozásuak, hivatalnokok stb. vajjon minek vergődnének akkor más kenyérkeresettel? Már pedig keresztényszociálisok és hasonló szőrűek azt is szokták vitatni, hogy ha ezek a kenyérkereseti pályák nem is mind vannak kizárólag zsidó kézben, mindenesetre el vannak zsidósodva. Mindennek az ördöge a zsidó azonban még sem lehet. Ellenben arról tessék beszélni, hogy mi van azzal a 15 millió hold földdel, ami a kötött s az állítólag zsidó kézen levő, összesen állítólag 14—15 hold földön kívül még az országban található? Mert a mivelhető földbirtok 29—30 millió hold az országban. Ez a 15 és szerintünk több millió hold föld a katolikus és protestáns lakosság kezén van, a zsidók által bérelt birtok szintén, a kötött birtok nemkülönben. Vagyis legalább 22 millió hold föld van keresztény kézen, keresztény tulajdonban a keresztényszociális kimutatás szerint is. Tehát 76%.

De az a differencia, ami így a zsidó kézen levő földbirtok mennyisége tekintetében mutatkozik, tényleg nem áll fenn. Gyűlölet támasztása végett eszelték ki a szeretet vallása nevében. Bizonyítani nem tudják és nem is tudhatják. Ellenben megdönthetlen igazság, mert hitelesen számon tartják, az, hogy papok számára 2·4 millió hold magyar föld van elmozdithatlanul lekötve. Ezen a tényen semmiféle mesterkedés nem változtathat. A legkevésbé pedig az, hogy a magyar föld egy kis része zsidóknak tulajdonában és bérletében található. Ez a tulajdon és bérlet a zsidók kezéből bármikor állami beavatkozás nélkül is kivehető. Tessék csak a földiek árát értéke szerint megfizetni és bérleteiknél előnyösebb bérletet ajánlani. Ha a holt kéz birtokával is úgy lehetne elbánni — a papi birtokot a szocialisták bizonyára nem panasználák föl. Ez a különbség.

K. S.

Előfizetési felhívás.

Azokat a tisztelt előfizetőinket, akiknek előfizetése **1909. évi december hó végén lejár**, szintegy azokat, akiknek előfizetése előbb járt le, tisztelettel felkérjük, méltóztassanak előfizetésüket megújítani, nehogy a lap szétküldésében fennakadás történjék. **A Kiadóhivatal.**

Az iskolák fertőtlenítése és portalanítása

a tüdővész terjedésének meggátolására kötelező miniszteri rendeletek alapján „Fónagy-féle Dustless“-szel történik.

E szert egyedül és kizárólag a Fónagy-féle Dustless-gyár Erdős József és Társa

Budapest, VI., Szív-utca 26/c. szám alatt

lehet megrendelni.

Kinek irok?

— Gordon Juda —

Még jön lopózva múzsám titkon, halkan,
Még forr szívem és éneket zeng ajkam,
Felejtett dalt, felejtett régi nyelven.
Oh, minek zendül dal a pusztaságba?
Oh, miért pusztult lelkem ifjusága?
Kinek kell dalom? kinek, kinek zengem?

Szülőim, kik az Isten útján járnak,
Tudást kerülnek, miként vészes árnyat,
Céljuk kenyér és szent parancsolat.
„Az ének átok, minden dal eretnek,
„A költők szelet, hiuságot vetnek . . .“
Oh, köztük engem szitok, guny fogad.

Testvéreim, kik tudást izlelének,
Előttük avult már az ősi ének.
Ők megvetik elaggott anyjukat.
„Az ódon nyelv rég halott már, halott.
„A sors új nyelvet, új hazát adott.
„Oh, hagyjuk el az agyonjárt utat!“

Nővéreim, Ción leányai!
Tán ti hallgattok dalaimra? ti?
Érző szívet adott Isten belétek,
Dő érző szívet, nemes, tiszta lelket.
De oh, mint rabnőt börtönben neveltek,
És bölesek mondják: tanulnotok vétek.

És gyermekink? a jövő nemzedék?
Idegen nékik, mi lelkünkben ég,
Értük foly vére szívem mély sebének,
Előre törnek, törtetnek lihegve.
Ki tudja, meddig, meddig, hova, merre? . . .
Tán oda, honnan vissza sohse térnek?

Kinek irok hát? kinek zugolódom?
A néhánynak, kiknek a dal nem ódon,
S nem gunyolódnak Ción énekén?
Oh, gyér kalászkok! merre, merre vannak?
Kopár földjéről aszott sivatagnak
Szomorun, busan intenek felém.

De bárhol vagytok s bár oly kevesen,
Könyes szemetek nyelvünkön pihen.
S szóltok hozzám: testvér, előre csak!
És esőválhatják fejüket sokan,
Én dalolok, dalolok boldogan
S ti értitek, mit dalaim zsonganak.

Én lelkem, könnyem néktek áldozom.
S veletek sirva enyhül bánatom.
Tértek hát, hulljon hű testvéri esők!
Ki tudja hajh, Ción tar mezején
Tán az utolsó dalnok vagyok én?
S ti vagytok az utolsó olvasók?

Déberből fordította: Patai József.

Reflexiók és korképek a zsidó történetből.

Blau Lajos dr. szemináriumi tanár sorozatos előadásainak bevezetése.

(Befejező közlemény.)

Madártávlatból nézem a zsidók hosszú multját, a szürke ókortól a világos jelenkorig húzódó történetét, örökké változó színhelyeit és eseményeit, szingazdag képeit. Keresem az aranyfonalat, a mely rajtuk végighúzódik, a mely a korokat és országokat körülfutja, keresem a közös vonásokat, melyek az összes korokon láthatók és a zsidó népet jellemzik. Azt találom, hogy a zsidó nép mindenhol és mindenha kulturára törekedett, emberszeretetet hirdetett és gyakorolt és minden körülmények között önmaga és a világ iránt hűséget tanusított. E három tény történelmi megnyilatkozását e bevezető előadásomban nagy vonásokban ecsetelem. A zsidó nép nagy irodalmát és a világkulturából őt megillető részt becses engedelmséggel külön előadásban fogom bemutatni. Most csupán néhány tényt említek. A zsidók már 3000 év előtt tudtak írni, olvasni és nemzeti irodalmat produkáltak oly régi korban, melyből más irodalom nincs is, melyben világrészünk népei még írni sem tudtak. Két költői műfaj, a zsoltár és a prófétai beszéd, melyek a lelkeket még ma is felemelik és elbűvölik, tisztán zsidó szellemi termékek és más irodalmakban nem találhatók. A világtörténet eszméje — Merse keresztény theológiai tanár helyes észrevétele szerint — a bibliából ered. A felfogás e magaslata a történettudomány csupán az ujkorban emelkedett. A zsidó történetírás egyik jelessége, hogy a hősök, királyok és népek hibáit és erkölcstelenségeit nem hallgatja el és nem szépíti. Az utolsó évtizedekben rengeteg költségekkel kiásott assyr-babyloni ékiratokból kibetűzött történelmi feljegyzések összevetése a biblia megfelelő könyveivel mindennél fényesebben mutatja a zsidó historikusok szellemi fölényét. Az első fordítás, melyet a világirodalom ismer, a héber bibliának görög nyelvre való átültetése, a mely Septuaginta néven ismeretes és zsidók műve. Ez a 2100 év előtt az elgörögösödött zsidók számára készült biblia hódította meg a hellén pogány világot. Ez szoktatta rá az alsóbb néposztályokat az olvasásra, valamint az ebből folyt más nyelvű bibliafordítások a legtöbb európai népet. A görög biblia a hellén köznyelven szólt a görög-római világhoz és valóságos népkönyv volt, melylyel semmiféle más könyv nem versenyezhetett. Az első népiskolákat, még pedig minden városban, a zsidók állították fel Palesztinában kerek 2000 év előtt és a gyermekek tanítására a zsidó nép azóta mindig a legnagyobb gondot fordította, úgy hogy tulzás nélkül állitható, hogy nincs sem nép, sem felekezet, a mely az iskoláztatásért oly áldozatokat hozott volna, mint a zsidóság a multban. Az első apologia, melyet a világirodalom ismer, Josephus zsidó történetíró műve „Apio ellen“ melyben saját népét Apio vádjával szemben megvédte. A görög-római világ számára írta több mint 1800 év előtt. Sokat mondó tény. Az arabok, kik időszámításunk VII. századában lépnek a világtörténet színterére, a zsidókat „az írás népének“ nevezték. Ez alatt azt értették, hogy a szentírás birtokosai. De igaz abban az értelemben is, hogy a zsidók az írásművészetet ismerték és terjesztették. A zsidónép örök nemeslevele a biblia, mely pergamenttel más nem versenyezhet.

A zsidó történetben mindvégig megnyilatkozó másik vonás az általános emberszeretet. Erről a tárgyról csak a mult héten hallottunk e helyről beható előadást és ugyanezért csupán néhány történelmi tényt fogok felsorolni. Minden nép lelke leghivebben nyelvében tükröződik, a régi zsidóké tehát a héber nyelvben. Ebben pedig a szeretet kifejezésére nem kevesebb, mint tíz szó található. Mózes tana az első,

amely a rabszolgát a törvény oltalma alá helyezi. Ha gazdája egy fogát kiütötte, a rabszolga szabadon bocsátandó. Más népeknél birtokosa meg is ölhetette. A római világban a bánásmód oly kegyetlen volt, hogy a rabszolga rendszerint öngyilkos lett, a zsidóknál ellenben patriarcha gyászt öltött, midőn rabszolgája meghalt. Az állatvédelem szó sem született még meg, midőn a talmud megparancsolta, hogy a gazda ne egyék, mielőtt a barmait megetette. A Szentföldön a zsidó község a szegény pogányokat a szegény zsidókkal együtt látta el. Oly istentelen helységben, hol persely nincs, nem szabad lakni, mondja a talmud. A szégyellős szegény éjjel kapta ki részét. A segélykiosztás szabályzatának egyik tétele így hangzik: Az adomány csak annyit ér, a mennyi benne a szeretet. Az ókortól egész a legujabb korig minden nagyobb községben „foglyokat kiváltó egyesületek“ léteztek. De arról nem tud a világtörténet, hogy zsidók kezéből kellett volna foglyokat kiváltani. A XVII. században egy olasz rabbtól véleményt kér a község arról, hogy jogositva volt-e a jótékonyági előjáró a község perselyéből nem zsidóknak segélyt adni? A zsidó törvénykönyvek külön szakaszban kodifikálják a jótékonytságot, mire más corpus jurisban nincsen példa. A biblia, a talmud, a zsidó erkölcstan irodalma visszhangzik az általános emberszeretet eszméjétől, de ezeknél is szebben hirdeti a zsidók története minden korban és minden országban, amely az emberszeretet tetteit alkalmilag feljegyzi. Csak alkalmilag, mert a zsidók nem láttak ebben semmi különös vagy feltűnő tény.

A harmadik vonás, mely az egész zsidó történeten végigvonul, a zsidó hűség. Hívek voltak mindig és mindenhol önmagukhoz, királyukhoz és hazájukhoz. Egy-egy példa az előadásom elején vázolt nagy korszakokból. Míg más ókori népeknél az uralkodó családok felette sűrűn, mintegy márl-holnapra váltakoznak, addig a kis Juda a Dávid-dinasztiához törhetetlenül ragaszkodott mindvégig, teljes négyszáz éven át, egészen az állam megdőléig. Az állam helyreállta után a visszatérő zsidók az állam élére újból a régi dinasztia egyik sarját állították és a Messiást mai napig Dávid fiának nevezik. Megható hűség, melyhez hasonlót az ókorból nem ismerünk. A zsidó katonai telepek hűségét a Fáraók és a perzsa nagykirályokhoz már érintettük. Egyiptom hellén királya, az egyik Ptolomaeus, következőképp nyilatkozott: Nincs birodalomban senki, kinek esküjében bizhatnám, de ha zsidó valamire szavát adta, életével felel érte. Tömören fejezi ki ezt a gondolatot egy korabeli író: „a zsidók a királyok iránt minden időben jó érzületet és törhetetlen hűséget tanusítottak“ (III. Makk. 3, 3. v. ö. 6, 26). A király és haza fogalma az ókorban rendszerint egy és ugyanaz volt. Zsidók védtek leghivebben Nápolyt, a góth birodalom fővárosát, midőn Belizár kora első hőse s a világtörténet tragikus alakja, Byzanz rengeteg seregével ostromolta. A zsidók az utolsó szálig elestek. 1085-ben Toledo birtokáért a mohammedánok és keresztények között élet-halálharc folyt. A két sereg, zsidó katonákra való tekintetből, abban állapodott meg, hogy szombat napon ne harcoljanak. A keresztény sereget Cid, a románcok dicső hőse vezérelte és a várost végül hatalmába kerítette. A földönfutóvá lett arab fejedelmet szerencsétlen napjaiban mindenki elhagyta és csupán egy zsidó maradt hű hozzá mindhalálig.

A zsidók hűségét önmagukhoz mutatja ama évszázados sötét éjszaka, melynek máglyafény leggyakoribb világossága. Az összes népeknek nincs talán annyi vértanúja, mint a zsidóságnak magának. Ezt a rendületlen hűséget is becsülték az európai népek, midőn zsidó polgáraikat egyenjogusították. Az emancipacionális küzdelmek óta a zsidóság fájáról ha lehull egy-egy hervadt levél, de a törzs egészséges és virágozni fog az idők végéig.

HIREK.

— **Zsidó miniszterek Európában.** Konstantinápolyban kereskedelmi miniszteriumot kreál a kormány. Biztos értesülések szerint egy *zsidó képviselő* fogja ezt a miniszteri széket elnyerni. Valószínű, hogy *Carasso* effendi, a híres szaloniki képviselő lesz az új zsidó miniszter. Ez alkalomból érdekesnek tartjuk a legújabb korban Európában kormányzó zsidó miniszterek névsorának összeállítását.

Az első zsidó miniszter *Franciaországban* kormányzott 1848-ban. Az igazságügyet vezette és a nagynevű *Adolphe Crémieux* volt. 1870-ben *Crémieux* másodízben is miniszteri tárcát kapott. Ugyanezen időben *Goudchaux* és *Achille Fould* is miniszterek voltak; mindkettő a pénzügyek élén állott. *Casimir-Périer* kormányában *Eduard Millaud* a közmunkák minisztere és *David Raynal*, a belügyminiszter voltak zsidók.

Olaszországban *Luigi Luzzatti* több alkalommal volt pénzügyminiszter, *Vollemborg* szintén a kincstárügyeket vezette, míg *Giuseppe Ottolenghi* tábornok hadügyminiszter volt.

Dániában jelenleg *Brandes* Ede a pénzügyminiszter, öccse *Brandes* Györgynek, a világhírű kritikusnak.

Hollandiában három zsidó miniszter ült kormányzószékben. Mind a három: *Godefroy*, *Asser* és *Van Raalte* az igazságügyet vezették.

Angliában ma *Sir Samuel*-é a kereskedelmi tárca.

Badeni nagyhercegségben *Elstaetter* évtizeden át volt pénzügyminiszter.

Az *Egyesült-Államokban* a *Roosevelt* kormányában *Strauss* Oszkár volt a kereskedelem és a közmunkák minisztere. *Strauss* Oszkár ma az *Egyesült-Államok* nagykövete *Törökországban*.

Jelenleg tehát — a rövidesen kinevezendő török-zsidó minisztert nem számítva — *négy* zsidó miniszter ül a különböző európai kormányokban. *Olaszországban* *Luzzatti*, *Hollandiában* *Asser*, *Angliában* *Samuel* és *Dániában* *Brandes*. (Magyarországon zsidó ember még nem jutott el a miniszteri bársonyszékig.)

— **A budapesti egyetemről.** A budapesti egyetem 1908/9. iskolaévi almanachja most jelent meg. Ebből ismerjük meg, kikből áll a jövőendő nemzedéknek, a nemzet virágának mértékadó része. Az első fél-évre 7048, a másodikra már csak 6491 hallgató volt az egyetemre beírva. Vallás szerint ezek így oszlottak meg: római katolikus 2916 (41·3%), zsidó 2440 (34·6%), református 738 (10·4%), ág. evangélikus 537 (7·6%), görög-keleti 227 (3·2%), görög-katolikus 172 (2·4%), unitárius 15 (0·2%). Még felekezeten kívüli is volt három. A zsidó hitűek úgy abszolút, mint viszonylagos számukkal feltűnő nagy helyet foglalnak le. A főváros lakosságában a zsidó hitűek 23·5%-kal vannak képviselve, holott az egyetemi hallgatók közt, mint láttuk, 34·6% a részesedési arányuk. A reformátusok számaránya (9·3%) majdnem akkora a főváros lakosságában, mint az egyetemi hallgatók közt (10·4%), az evangélikusoké épp úgy, mint a zsidó hitűeknél nagyobb az egyetemen (7·6%), mint a lakosság közt; ellenben a római katolikusok a főváros lakosságának nagyobb százalékát (60·1%) adják, mint amekkora az egyetemi hallgatók közt a részükre jutott. Ebből ítélhető meg a legjobban, hogy a magasabb kultúra iránt mely felekezeteknek van a legtöbb érzékük, legalább a fővárosban. Azonban ez a kulturérzék még sem írható egészen a főváros főbb felekezeteinek a javára, vagy a hátrá-

nyára. Egyszerűen azért, mert az egyetemi hallgatók egy nagy, mondhatni nagyobb része vidéki szülők gyermeke, akik csak tanulmányaik folytatása végett tartózkodnak a fővárosban. De így is jellemző, mert a budapesti egyetem nemcsak az evangélikus és a zsidó hitű, hanem a református és leginkább a katolikus vallásuk számára áll nyitva, mivelhogy a római és görög-katolikusok részére hittudományi karral is fel van szerelve. A zsidó hitűek az orvosi karon vannak a legerősebben képviselve. Itt egyenesen övék a többség. Az orvosi karra ugyanis 868 zsidó hitű hallgató (50·5%) járt. Természetes magyarázata ez annak, hogy az orvosi pálya egészen szabad foglalkozási éven, a zsidó hitűeknek leginkább adja meg az érvényesülés lehetőségét, de oka az is, hogy a zsidó hitűek ös-időktől fogva szorgalmas művelői az orvosi tudományoknak. A római katolikusok a bölcsészeti, a jogi és a gyógyszerészeti karon vezetnek. Az első csoportban 53%, a másodikban 43%, a harmadikban 38·6% a számarányuk. A reformátusok közül a legnagyobb számarányt (176 = 14·3%) a bölcsészeti pályán, az evangélikusok közül szintén a bölcsészeti pályán (129 = 10·5%) találjuk. A keresztények érthető okokból mennek ezekre a pályákra. Ezek kínálják részükre és különösen a katolikusok részére a legbiztosabb kenyeret. Zsidó hitűt a bölcsészeti kar tud a legkevesebbet felmutatni (218 = 17·7%). Nyilván azért, mert a tanári pályán még mindig a keresztlevél a legtöbb tudomány. Különben a zsidó hitűeknek éppen ettől a pályától való tartózkodása érthetetlen volna. Érthetetlen azért, mert a tanítás és elmélkedés még inkább benne van a zsidó vérében, mint az orvostudományok ápolása. A gyógyszerész-hallgatóknak a zsidó hitűek 38·2%-át (102) adják, majnem oly arányát tehát, mint a római katolikusok (38·6%). A gyógyszerészeti pálya kereskedelmi jellegű és ez a magyarázata annak, hogy erre viszonylag sokan készülnek a zsidó hitűek közül. A jogi karon már kisebb a zsidó hitűek számaránya (33·6%), mint az egyetemi hallgatók közt általában (34·6%). Az elzsidósodás, amit sokszor emlegetnek a fekete táborokban, ezen a téren úgy látszik apadóban van. Természetes következménye ez annak, hogy az állami és törvényhatósági közigazgatásban, valamint a bírói pályákon a zsidó hitűek tért nyerni nem tudnak és ugyyszólván egyedül a jogvédelem szükös kenyerére vannak utalva. Egészen véve azonban még mindig elég nagy a zsidó hitű egyetemi hallgatók arányszáma. Mi nem siránkozunk felette, mert annak a tanúbizonysága, hogy a magyarság kulturéletében a zsidó ifjuság nagyobb része igyekszik a maga számára biztosítani, mint amekkora megilletné. A tudományos pályákra való tödulásnál a magyar zsidó ifjuság a magyarság fajsúlyát, a kulturnemzetek közt való értékét igyekszik emelni és ez nemzeti szempontból is megbecsülendő. Mivel pedig érvényesülésének útját óriási akadályok állják el, ez a törekvése önzetlenségével is figyelmet kelt, sőt egyenesen kimagaslik.

— **Egy emberélet — egy frank.** A Jäger Marik, a ciánkális főhadnagyok s efféle modern bűnösök mellé, kik mind a kereszténység romlott rétegeiből, vagy a kultúra ingoványából hajtanak ki, sorakozott a napokban egy francia betegápoló. A neve *Tabois*. Érdemes megjegyezni. Doleban betegek életét bízták rá, hogy óvja az időelőtti kilobbanástól. Ennek a feladatának úgy tett eleget, hogy *tizenegy embert* erőszakosan juttatott a föld alá. Elmergezte őket. Az exhumált holttesteken állapították meg a tényt. És miért

tette e szörnyűséget? 1 frankot, számmal és szóval írva is egy frankot kapott minden halott után a temetkezési vállaltól. Szép kis sáp, nemde? És üzletnek, kenyérkeresetnek is megdöbbenő. A bestialitásnak, az önzésnek minő feneketlen mélysége kell hozzá, hogy ilyesmire ember vetemedhessék. Leszögezzük az esetet, le, mert arról a részről, amelynek a „zsidósápolás és önzés“ hánytorgatása állandó vesszőparipája, az ily rettentően konkrét dolgok láttán szemet szoktak hunyni és egyszerűen megfélelkeznek minden elmélkedésről, minden általánosításról, mert elkövetője nem zsidó hitre született. Pedig az aljas önzés, a gonoszság Csimborasszójára emelkedett haszonlesés oly példáit, aminőket csak itt említettünk meg s aminőknek mása még tucatszámra található — zsidó hitűek sohasem követték el. A kenyérért való harcban, az élet föltételeinek vagy mondjuk a jó élet kényelmeinek megszerzéséért a gyenge erkölcsi alapon álló ember sok mindent elkövet. A zsidónak, akinek boldogulása elé évezredek hagyománya gördítette a legképtelenebb, a legszemenszedettebb akadályokat, akit ellenfelei rákényszerítettek, beleneveltek abba, hogy adott viszonyok között önzővé, kapzsiává legyen, hogy a békét és nyugalmat megvásárolhatóvá tevő vagyonszerzésére minden szellemi és fizikai erejével törekedjék, akivel szemben ezt az iskolát a haladó századok, a fölvilágosodás, a kultúra és az erkölcsi felfogások tisztulása sem tudták megszüntetni, mert hiszen ma is nap-nap után találkozunk a jelenségeivel — a zsidónak ily eltévelyedését soha senki sem tudta följegyezni. Vad állatok karmai közt, máglyán, számkivetésben, megalázással, megbélyegezéssel pusztították, irtották: tanait, erkölceit, gondolkodásmódját pellengérre állítják ma is; tudását el nem ismerik, ambícióit ki nem elégitik, törekvéseit lebecsülik, kenyérért irigylük, munkája eredményeit tönkreteszik ma is — sokszor még az erre alkalmazott módszer is középkori; de oly elvetemült zsidó, aki embertársa, pláne szenvedő embertársa élete árán akarna kárpótlást, anyagi javakat szerezni, nem akad e föld kerekiségén. Ez a letagadhatlan, elvitázhatatlan tény legcsattanósabb tanujele annak az erkölcsi fölénynek, amit a zsidónak tanai, hitágazatai mutatnak évezredek óta mindazon más tanokkal és hitágazatokkal szemben, amelyeknek mindenkori rajongói voltak legádázabb üldözői — ámbár a saját szemükben a gerendát soha észre nem vették.

— **Az I. M. I. T. második felolvasóestje,** mint jeleztük, az alakuló zsidó muzeumnak volt szentelve. Mind a három felolvasó hangoztatta, mennyire fontos missziót teljesíthet egy ilyen intézmény a hazai zsidóság körében és szívesen ismételjék a felolvasóknak a hitközségekhez intézett kérését és felhívását, hogy gyűjtéssel és érdeklődéskeltéssel tegyék lehetővé a szép feladat minél fényesebb megoldását. Hasonló muzeumok a külföldön már régen fennállanak, közöttük a washingtoni zsidó muzeum, amint *Goldschmidt* Lipót dr. és *Kohlbach* Bertalan dr. egyaránt kiemelte, szinte világhírnek örvend. És hogy nekünk is van elég gyűjteni valónk, azt fényesen bebizonyította a harmadik felolvasó, *Fabó* Bertalan dr., aki igazi műértő hangon szólt hozzá a kérdéshez és megvilágította a muzeum teendőit egy példával, a teljesen elfelejtett *Tyroler* Józsefnek, a Kossuth-bankók zsidó vallásu rézmetszőjének esetével. *Tyroler* a múlt század negyvenes éveiben híres rézmetsző és karrikatura-rajzoló

volt, reábizták a Kossuth-bankók metszését is, amiért a szabadságharc után majdnem életével lakolt. Azóta csak alig egy fél század múlt el és a zsidó művészt teljesen elfeledték. *Fabó* dr. most felkutatott néhányat *Tyroler* metszeteiből, amelyek a zsidó muzeumnak becses ereklyéi lehetnek majd. A zsidó muzeumnak azonban nemcsak zsidó művészekkel kapcsolatban álló tárgyakat kell gyűjtenie, sőt nagyobb súlyt kell helyeznie arra, hogy maguk a tárgyak legyenek zsidó vonatkozásúak. Ezt fejtegette *Goldschmidt* dr., aki régen foglalkozik zsidó művészet-történettel és akit éppen mint szakembert hívtak meg a muzeum bevezetésére. *Kohlbach* dr. szerint néprajzi osztályt kellene első sorban felállítani, be kellene mutatni pl. a zsidó betegágyas asszonyt a démonokat elűző táblácskával. De ezt nem tartjuk helyesnek. Hiszen a zsidó szokások és viseletek nem olyan hozzáférhetetlenek, mint pl. a pápuákéi és nem szorulnak még muzeumi beraktározásra, hanem láthatók majdnem minden városban, ahol a különböző vallási felfogású zsidók laknak. Azonban ezek már csak részletkérdések. Mint a muzeum alapját *Kohlbach* dr., az új intézmény lelkes propagálója *Spitzer* Mór értékes gyűjteményét emlegette, amire a közönség a jelenlevő érdemes öreg urat élénk ovációkban részesítette.

— **Az Országos Magyar Izraelita Közművelődési Egyesület felolvasási ciklusa** örömnünkre többet váltott be, mint a mennyit ígért. Pedig sokat ígért. Ezt mutatják a berekesztő felolvasások, miket mindenütt tömött sorok előtt tartottak meg. Szerdán este volt az utolsó felolvasás, amelyre nagy és előkelő közönség gyűlt össze. A Lloyd diszterme, amely 800 embert fogadhat be, majdnem zsufolásig telt meg és látszott az arcokon, hogy a közönség már is lelkébe fogadta a fiatal és nagy misszióra hivatott egyesületet. A felolvasást *Blau* Lajos dr. kezdte, aki felolvasó ciklusában ugyyszólván átszaladt a zsidók történetén és megvilágította mindenütt a fontosabb mozzanatokat, amelyeket nagy tudással és éles kritikával emelt ki. Következett *Hevesi* Simon dr. befejező felolvasása, amely valóságos himnusza volt a zsidó eszmének és zsidó etikának, amelyet a bölcsész-pap nagy ékesszólással és a közönséget magával ragadó lelkesedéssel juttatott kifejezésre. Frenatikus taps jutalmazta *Hevesi* dr. előadását és a közönség nemcsak az előadót, hanem az egyesület megteremtőjét is ünnepelte *Hevesi* dr.-ban. Meglepetésül következett erre *Adler* Illés dr. berekesztő beszéde, amelyben utalt a néhány évvel ezelőtt megtett szentföldi utra, amidőn az ut befejezésekor a résztvevők lelkéből sóhaj tört ki, hogy a gyönyörű ünnepnek immár vége van. „Mi szent földön jártunk, a zsidó eszmék és tanok szent földjén és most fájdalmasan veszünk búcsút tőle“. Majd az előadásokat méltatva és rámutatva azokra a fenséges gondolatokra, amelyek a zsidóság eszmei világát irányítják, a nőkhöz fordult, Boaz szavait idézve: „Leányom, ne menj kalászt szedni idegen mezőre“. Hiszen annyi szép termése van a zsidó talajnak, kielégítheti a legnemesebb lelkeket, a legérzőbb szíveket. *Adler* dr., aki ez alkalommal szólt először a Lloyd disztermében, valósággal magával ragadta a közönséget, amely szünni nem akaró ovációban részesítette a kiváló szónokot és papot.

— **Zsidó drámairók.** Az *Aurore* összeállítása szerint Párisnak nem kevesebb, mint hat színházában játszsza ez idő szerint zsidó drámairók darabjait. A Vaudeville-ben *Nozière* művét, a Variétés-ben Francis de Croisset komédiáját. a Gymnase-ban Henry de Rothschild jut szóhoz, a Porte-St.-Martinban pedig Bernstein. Végre a *Réjane*-színházban Romain Coolus darabját mutatták be nagy sikerrel a napokban.

— **Losonci hírek.** A losonci hitközségben újabb időben pezsgő élet uralkodik. Megalakult a *gyermekmenhely* és a zsidó *patronage*-egyesület a hitközség, a chevra kadisa, és a leányegyesület hozzájárulásával. Ügyvezetője ez intézménynek Vajda Béla dr. főrabbi. — A hitközség Schneller Károly elnöke alatt elhatározta, hogy 250—300,000 korona költséggel új, pompás templomot építtet. — A nőegylet Sacher Gusztávné elnök vezetésével nagyszerű táncmulatságot rendezett. Az estélyen a többi felekezetek elitje is megjelent és tiszta jövedelme 1400 korona. — A losonci chevra kadisánál a Löwy-család elhunyt bátyjuk emlékére 1400 koronás alapítványt tett.

— **A szombathelyi izr. iskola segélye.** A szombathelyi kongr. hitközség kérvényt nyújtott be a városhoz, amelyben arra való hivatkozással, hogy a jövő év szeptemberében az ingyenes népoktatás életbeléptetése iskolája fenntartásának ugyyszólván összes fedezetét elveszti, arra kérte a várost, hogy az iskolasegélyt 2000 koronáról emelje föl 4000 koronára. A város pénzügyi bizottsága a kérvényt tárgyalván, elvben megállapította, hogy a város anyagi érdeke kívánja az iskola fenntartását, annál is inkább, mert a népoktatási törvény értelmében a hitközségnek joga volna a tagjai által fizetett 5°/o-os iskolai adót visszakövetelni. A kérelmet jogosnak és méltánylandónak tartja, azonban érdemlegesen csak az 1911. évi költségvetés egybeállításánál veszi figyelembe. Geist Lajos az 1910. év figyelembevétele mellett szólott, de később belenyugodott a pénzügyi bizottság által ajánlott megoldásba.

— **Felekezeti türelmesség.** November utolsó csütörtökje Amerikában a „Thanksgiving Day“, a hálaadás szép ünnepe. Ezen a törvényes ünnepnapon egész Amerikában zárva vannak az üzletek és a templomokban hálaadó istentiszteletek tartatnak. S ezen a napon az idén szépen megnyilatkozott, számos amerikai városban, a felekezeteknek egymáshoz való szeretete, amennyiben sok helyen közös hálaadó-ünnepet tartott a nép felekezeti különbség nélkül, Pattersonban pedig (New-Jersey állam) a zsidó templomban volt a hálaadó-istentisztelet s azon hét különböző vallásfelekezet lelkésze vett részt a hiveivel. A rabbi után a presbyteriánus lelkész mondott imát, utána az episcopál, majd az unitárius, evangélikus stb. S az istentisztelet alatt a zsidók fejükön tartották kalapjukat, míg a keresztények fődetlen fővel imádkoztak. Ugyanazon a héten volt az, ugyancsak New-Jersey államban levő Woodbridgen Kuhn József magyar amerikai pénzküldő és vendéglős temetése s azon, a rabbi rituális funkciója után nyomban, a helybeli református lelkész beszélt a halott felett. A newyorki, új magyar menház felavatási ünnepén is szép egyetértésben működtek a különböző felekezetek magyar papjai s végül a newyorki „Szt.-István“ kath. egyházközség által legközelebb rendezendő „magyar vásár“-ra máris csaknem annyi ajándékot küldtek a magyar kolónia zsidó tagjai, mint a katolikusok. S az egyházközség „felekezeti különbség nélkül“ hív meg a templom nagytermében megtartandó ünnepélyre. Olyan szép jelenségei ezek a felekezeti türelmességnek, a melyekről nem árt tudomást venni a mai viszonyok közt Magyarországon sem.

— **A nyiregyházai status quo hitközség** f. hó 19-én tartotta meg tisztújítását. Ami máskor alaposan fölkavarta a kedélyeket, az elnökválasztás, most a legszebb harmóniában nyilvánult meg. A volt elnököt, Rosenberg Emil dr. vármegyei tb. főorvost, újra egyhangulag emelték e tisztségbe s ezzel méltatták a lefolyt 3 évben kifejtett működését, melynek egyik legszerencsésebb ténye a rabbiszék betöltése. A választó bizottság elnöke, Hartstein Antal nyújtotta át a mandátumot és Bernstein Béla dr. főrabbi üdvözölte az új elnököt, aki ezt megindultan köszönte meg. Az ifjuság fáklyás zenével tisztelte meg. Alelnökké Rosenthal Ferencet (új), előjárókká Berger Mórt, Baruch Arturt, Fischer Mihályt (új), Hajós Sándor dr.-t és Silberstein Lászlót választották.

— **Az IMIT. Kassán.** A kassai izr. leányegyesület fennállásának második évfordulóján, f. hó 8-án irodalmi zsurt rendezett, melyen az IMIT. kiküldöttei szerepeltek. Kiss Arnold dr. budai főrabbi „Zsidó költők és költőnők“ címen olvasott föl színesen. Major J. Gyula zeneszerző „Jeruzsálem falai előtt“ című értékes szerzeményét mutatta be zongorán virtuóz módon, Hajdu Miklós dr. munkatársunk, a Nap szerkesztője pedig „Levéltitkok“ címen tartott humoros előadást, melyet állandó derűtség kísért. Ezután tánc volt és közvacsora. Itt lelkesen ünnepelték az IMIT. küldötteit és Bánóczi József igazgatót táviratban üdvözölték. A rendezés sikerült munkája Lipkovics Emil egyleti titkár érdeme.

— **Zsidó bevándorlók Argentiniában.** Az utóbbi tíz évben Északamerikából 943,540 zsidó hitű bevándorló érkezett. Ezeknek 63 százaléka New-Yorkban maradt, a többi pedig más amerikai államokban és különösen Argentiniában széledt el. Nevezetes, hogy az osztrák és magyar zsidók bevándorlása feltűnő módon emelkedik, holott a romániai fogyóban van és az oroszországi sem emelkedik.

— **Aranylakodalom.** Schreiber Dávid és neje a minap ünnepelte Szanon aranylakodalmát. Az érdemes öreg pár frigyét Borsodi József dr. nagyatádi rabbi hatásos beszéddel áldotta meg a templomban, ahol a gyermekek és unokák mellett sok tisztelő is megjelent. Esküvő után az aranylakodalmas párnál fogadás volt. Este lakomára gyültek össze az ünneplők.

— **Ezüstmenyegző.** Glanz Izidor és neje Eisler Netti a napokban ünnepelte házasságának 25-ik évfordulóját Szolnokon. Az előtte való szombaton Heves Kornél dr. főrabbi áldást mondott a Tóránál a jubiléumokra, az ünnepi lakomán pedig üdvözlő beszédet intézett hozzájuk.

— **Lakos Alfréd zsidó tárgy festménye.** A Nemzeti Szalon jubiláris téli tárlatán Lakos Alfréd festőművész munkatársunk ismét egy zsidó tárgy festményével szerepel, amely művészi körökben élénk elismerés tárgya. Lakosról tudvalevő, hogy művészetében zsidó tárgy témákat kultivál. Tíz év előtt egy nagyszabású zsidó tárgy festményével tűnt föl e téren, a „Gyászoló zsidók“-kal, melynek reprodukcióját akkor az „Új Idők“ nyomán be is mutattuk olvasóinknak. E festménye egy esztergomi műbarát, Schrank Béla ur tulajdonában van és számottevő kritikusok nagy elismeréssel nyilatkoztak róla. A „Gyászoló zsidók“ annak idején a baseli első zsidó képképzőművészeti kiállításon is, amelyen a legjelesebb zsidó művészek vettek részt, (az orosz Antokolski, a hollandi Israels, a német Lilien, Lesser Ury stb.) élénk föltűnést keltett. Lakos most e festményének egy kisebb variációját, a mely azonban kompozícióban teljesen eltér a régebbi festményétől, állította ki. Mostani festményének címe: „Szomorúság“ és egy egyedül gyászoló szegényes zsidó aggastyánt ábrázol, akinek ugylátszik már mindenkiye kihalt e világon. Harisnyában, zsámolyon ül a gyászoló fehérszakállas aggastyán, körülötte öt-hat szomszéd, jó barát,

szintén törődött öregek, akik csendes szomorúsággal ülik és állják körül a gyászolót, jeléül annak, hogy eljöttek a szokásos vigaszlatogatásra. Lakos sikerült, tipikus karakterfejeket ábrázolt. A gyász igazi, csendes, megtört zsidó gyász, mint ahogy öreg vallásos zsidó nem is képes a hangos jajveszékelésre. A csoportban csak egy fiatal lány alakja látszik élénkebb, sajnálkozó megdöbbenést elárulni és így beállítva a dolog valóban pszichológiai tudásról tesz tanúságot. A festmény mély rembrandti szürkésbarna, félhomály-tónusban van tartva, a kép tárgyához hangolva. Lakos Alfréd a Szalon tavaszi tárlatán is egy zsidó tárgyú festményével, a Talmudistával szerepelt, amely talmudi könyvében elmélyedő tudóst ábrázolt.

— **A budapesti rabbiképző értesítője** az 1908/9. évről most került közkézre. A kötet élén szokás szerint ezuttal is tudományos dolgozatot találunk. Gutmann Mihály dr. tanár írta Bevezetés a Halachába címen. Méltatását jövő héten külön közöljük. A kötetnek itt csak beszámoló részével foglalkozunk, amelyet Bloch Mózes rabbi, volt rektor elhunytának szánt emléklapok vezetnek be. A jelentés ezt követőleg arról ad számot, hogy Schill Salamon tanár 30 évi működés után egészségi okokból az intézettől megvált. Nyugdíjazását a vallás- és közoktatásügyi miniszter engedélyezte. Az értesítő melegen méltatja a nyugalomba vonult tanár érdemeit. Hasonlóképp emlékezik meg Boschan Jakabnak, a vezérőlbizottság volt tagjának elhunytáról, aki feleségével együtt az intézet legnagyobb jótévedője. A tanév történetére térve, elmondja a jelentés, hogy a tanári kar elnökevé Bacher Vilmos tanárt, jegyzőjévé Bloch Henrik dr. tanárt választotta meg, a vezérőlbizottságban pedig Balogh Ármin tanárral képviseltette magát. A február havi képesítőre négy jelöltet bocsátottak. Drechsler Miksa dr.-t, Goldberger Andor dr.-t, Burger Mór dr.-t és Schwarcz Benjámin dr.-t. Közülök Drechsler Miksa dr.-t Szarvason rabbivá választották. A régebbi volt növendékek közül is többen helyet változtattak. Így Bernstein Béla (Nyíregyháza), Borsodi József (Nagyatád), Klein Dezső dr. (Nyitra), Urbach Henrik dr. (Zimony) és Weisz Sámuel dr. (pesti hittanár.) A pesti hitközség a lefolyt tanévben is több felső tanfolyambeli hallgatót foglalkoztatott hittanítónak, ezenkívül a pesti és több vidéki hitközség alkalmi szónoklatok tartásával bizott meg egyes hallgatókat. Az alsó tanfolyam V-ik osztályu növendékei május hó 13-án héber írásbeli érettségit és 14-én a theologiai tárgyakból szóbeli érettségi vizsgálatot tettek. A világi tárgyakból írásbeli érettséget május 17—18 és szóbelit június 16—17-én tettek. A felső tanfolyam I. és III. éves hallgatói június 13-án és 14-én állották meg az alapilletőleg elővizsgálatot. A felső tanfolyam theologiai egyesülete 17 szakgyűlést, az alsó tanfolyam önképző és segélyző egyesülete 16 gyűlést tartott. A tanári karban beállott változások ezek: Guttmann Mihály dr.-t véglegesítették. Schill Salamon helyettesítésével Dercsényi Mór dr.-t és Kallós Ede dr.-t bízták meg. A matematikai és természettudományi tanszékre Hausbrunner Kálmánt, az izr. tanítóképző tanárát nevezte ki a miniszter. Ezután a különféle üdvözlések és részvétnyilatkozatok felsorolása következik. Majd arról szól a jelentés, hogy az intézet szegénysorsu növendékeinek támogatására a közalap 2000 K-t, a pesti chevra kadisa 1000 K-t és a pesti hitközség 1400 K-t engedélyeztek. A növendékek száma 88 volt. 18 a felső tanfolyamon (6 az első, 2 a második, 4—4 a harmadik és negyedik és kettő az ötödik tanfolyamon). Az alsó tanfolyamra 70-en jártak (12 az első, 14 a második, 18 a harmadik, 13—13 a negyedik és ötödik osztályban). A növendékek legnagyobb része, mint rendesen, most is orthodox vidékekről való. (10—10 nyitra és zemplénmegyei, 7 máramarosi, 5—5 bereg-, pozsony- és pestmegyei, 4 szatmármegyei, 3—3 sárosmegyei és galíciai.)

A Schey-féle alaptól kiirt pályakérdés (A magyarországi héber nyomtatványok 1867-től 1908-ig) díját Spiegel Ármin V. éves hallgatónak; a Steinfeld Antal-féle alaptól kiirt pályakérdést (A feltétel a talmudi jogban) pedig Schlesinger Sámuel II. éves hallgatónak ítélték oda. A következő rész ismerteti a felső tanfolyamon tartott előadásokat, valamint a theologiai oktatást és a gimnáziumi tananyagot. Közli a vezérőlbizottság tagjainak és a tanári karnak névsorát. Az Écz chajim-egyesület bevétele 30,870 K 52 f, kiadása 12,800 K volt. A tanulók segélyezésére, ellátására és ruházására azonban csak 12,800 K-t fordítottak. Így a bevételeknek nagy része, 14,016 K, kisorsolt értékpapírok után folyt be, de még annak leszámításával is több maradt kiadhatónak, mint amennyi tényleg kiadatott. De hát, amint arra már több ízben rámutattunk, még mindig csak jól gazdálkodnak, ellenben a tanulóknak szükecskén mérlik a segítséget, noha a folyó és a mindenképpen felhasználható bevétel (templomi adakozások, tagsági díjak, rendkívüli adakozások, kamatok és a pesti hitközség adománya) is több (14,200 K) mint amennyit tényleg a tanulóknak fordítottak. Az egyesület tiszta vagyona 167,131 K. A kötetet a vásárolt és ajándékozott könyvek jegyzőke rekeszti be. Ezekkel együtt a könyvtárban van 19,157 mű 32,798 kötetben és 32 térkép.

— **Megtisztelés.** Nógrád vármegye elhatározta, hogy a Mikszáth-jubileum alkalmával szoborcsoportozatot készített Mikszáth alakjaiból. A vármegye egy fiatal, nagytehetségű zsidó-hitű művészt, Murányi Gyulát bízta meg a feladattal.

— **A szombathelyi kongr. hitközség** tisztújítása f. hó 19-én nagy érdeklődés mellett folyt le. A leadott 353 szavazat közül Geist Lajost 214 zavazattal elnökké választották. Ellenjelöltje Unger Zsigmond gözmalomtulajdonos volt. Geist Lajos most ötödször került az elnöki székbe. Tizenhét év óta ernyedetlen akaraterővel, szorgalommal és takarékossgal vezeti hitközsége ügyeit. A virilisták mellé képviselőtestületi tagokká választattak a következők: Arnstein Izidor, Baron Jakab (uj), Deutsch Ottó, ifj. Deutsch Samu, Deutsch Samu (uj), Deutsch Simon (uj), Frank Ármin kir. főmérnök, Götzl Lajos (uj), ifj. Heinrich Mór (uj), Hoffmann Ignác (uj), Horváth Leó dr. (uj), Huszár Pál dr., pénzügyi titkár, Krammer Bernát, Lévai Samu, Mayer Sándor, Pintér Márton, Rainer Ignác, Révész Márton keresk. isk. tanár, Rosinger Ignác (uj), Stadler Izidor dr. (uj), ifj. Váradi Manó kir. mérnök (uj), Viola Ödön dr. (uj), Wohl Mór, Wolf József.

— **Friedländer Lajos**, az ismert filologus-régész Strassburgban 86 éves korában elhunyt. Darstellungen aus der Sittengeschichte Roms című művével, mely Augustus korától az Antoninusok végéig terjedő időszakot öleli föl, amely 1862-től 1906-ig szüntelen, mindig a legújabb kutatások anyagát is felölelő számos új kiadást ért, világhírűvé lett. A tudományos és más irodalomban nem is idézték másképpen, mint Róma erkölestörténetének írója. Hasonló tudományos sikerek kísérték más kiadványait és magyarázó műveit, így Juvenalisról és Martialisról szólót, valamint Petro „Trimalechio vendégsége” című művének fordítását. Homer-tanulmányai is a legmértékadóbbak közé tartoznak. Friedländer Lajos egy königsbergi nagyműveltségű zsidó család sarja.

Reggelizés előtt fél pohár Schmidthauer-féle

Igmándi

keserűvíz az elrontott gyomrot 2—3 óra alatt teljesen rendbe hozza. Használata valódi áldás gyomorbajosoknak, székrekedésben szenvedőknek. Kis üveg 40 fill. Nagy üveg 60 fill.

— **A szegényeknek.** *Taussig* lovag, az osztrák földhitelintézet nemrég elhunyt kormányzója, akinek Magyarországon is előkelő rokonsága van, Bécs város szegényei számára százezer koronát hagyományozott.

— **Halálozások.** *Richtzeit* Pinkász, a marosvásárhelyi chevra kadisa elnöke és a status quo hitközség elnöke, f. hó 19-én élete 74-ik évében jobblétre szenderült. Jószívű, a közügyekben szívesen szereplő ember volt, akit nemcsak hittestvérei, de máshitű polgártársai is örömmel juttattak szerephez. A marosvásárhelyi ipar- és kereskedelmi banknak igazgatósági meg a kereskedelmi és iparbanknak is tagja volt. Özvegye és két férjezett leánya gyászában kiterjedt rokonság és sok tisztelő osztozik. F. hó 21-én nagy részvétellel tették örök nyugalomra.

Blau Mór, az abaujszántói hitközség előjárója a napokban elhunyt. Puritán életű nagyon jó ember volt, ki résztvett minden közérdekű nemes munkában. Az abaujszántói zsidó templom építése nevéhez fűződik. A szegények hajlékainak segítséget hozó látogatója volt. Megbecsülte az irodalmat és a tudományt. Nemes magyar lélek lakozott benne és a megye törvényhatósági bizottságában is megbecsülték önzetlen fáradozását. Nagy részvétellel kísérték utolsó útjára. Hozzá tartozóitól és tisztelőitől *Jungreis* főrabbi szépen búcsúztatta el.

— **Helyesbítés.** Előző számunkban hirt adtunk *Stein* Lipót dr. pozsonyi orvos elhunytáról, akiről egy pozsonyi magyar napilap után azt irtuk, hogy az ottani kongresszusi hitközség vezető embere volt. Ez, mint most Pozsonyból közlik velünk, nem felel meg a tényeknek. *Stein* Lipót dr. az *orth.* hitközségnek volt mértékadó embere s azok az alkotások, melyeknek életrekeltője volt, az *orthodox* hitközség alkotásai.

* **Elegáns női szőrmekabátok** és boák, francia és angol modellek. *Reitmann* Manó szücsmesternél, Fürdő-utca 7.

Csillárok templomok részére is, nagy választékban
STERN HENRIKNÉL, Nagymező-utca 28. szám.
TELEFON 76—87.

כשר SZALÁMI- ÉS
FÜSTÖLTHUSÁRU-GYÁR

a főrabbi felügyelete alatt
Mindennemű füstölthús-
különlegességek előru-
sálása nagyban és kicsinyben

DIAMANT J.
UJPEST,

KEMÉNY GUSZTÁV-UTCZA 1.

TELEFON 75—07.

DUKÁSZ J. éttermei

Dohány-utca 20. (az izr. templom közelében)

A fővárosnak egyedüli valóban szigorúan
כשר elsőrangú vendéglője.

A vidék legelőkelőbb zsidóságának találkozóhelye.

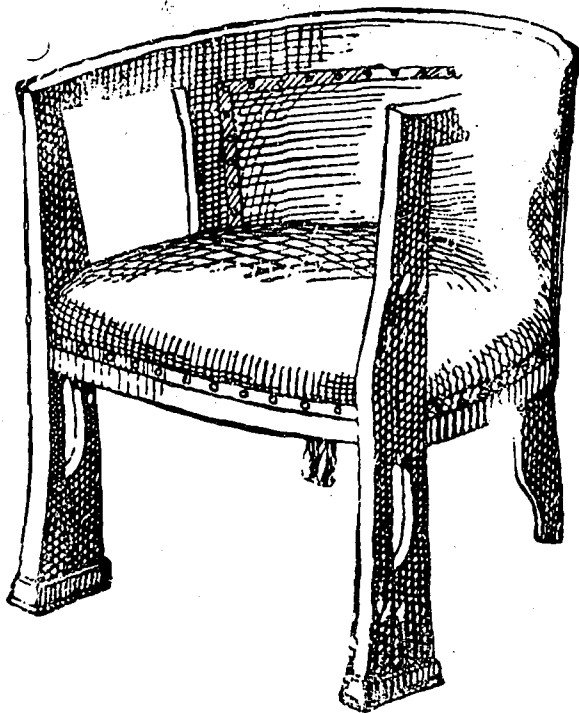
Általánosan elismert legjobb konyha, kitűnő italok.

Lakodalmak részére külön terem
(terítékenként 4 koronától feljebb.)

Nyári étkező az udvari kerthelyiségben.

☛ **Színház után friss ételek.** ☛

BŐRSZÉKIPAR

Kendi Antal Budapest

IV., Károly-utca 2. sz.

Iroda-helyiségek teljes
bebutorozása. :: Saját
gyártású valódi bőrszé-
kek és karosszékek. ::
Párnázott angol bőr-
butorok készítése, reno-
válása. :: Használt székek
átalakítása és bőrbutorfestészet.
Megrendeléseknél hitközségi rab-
bik, tanfőnök és izr. hitközségi
tisztviselők 5% árkedvez-
ményben részesülnek.

KOHN ARNOLD

SIRKÓRAKTÁRA

BUDAPEST, VII., KÁROLY-KÖRUT 15. SZÁM.

SIREMLÉKEK MINDEN ÁR ÉS KIVITELBEN, ÁT-
HELYEZÉSEK EXHUMÁLÁSOKNÁL.

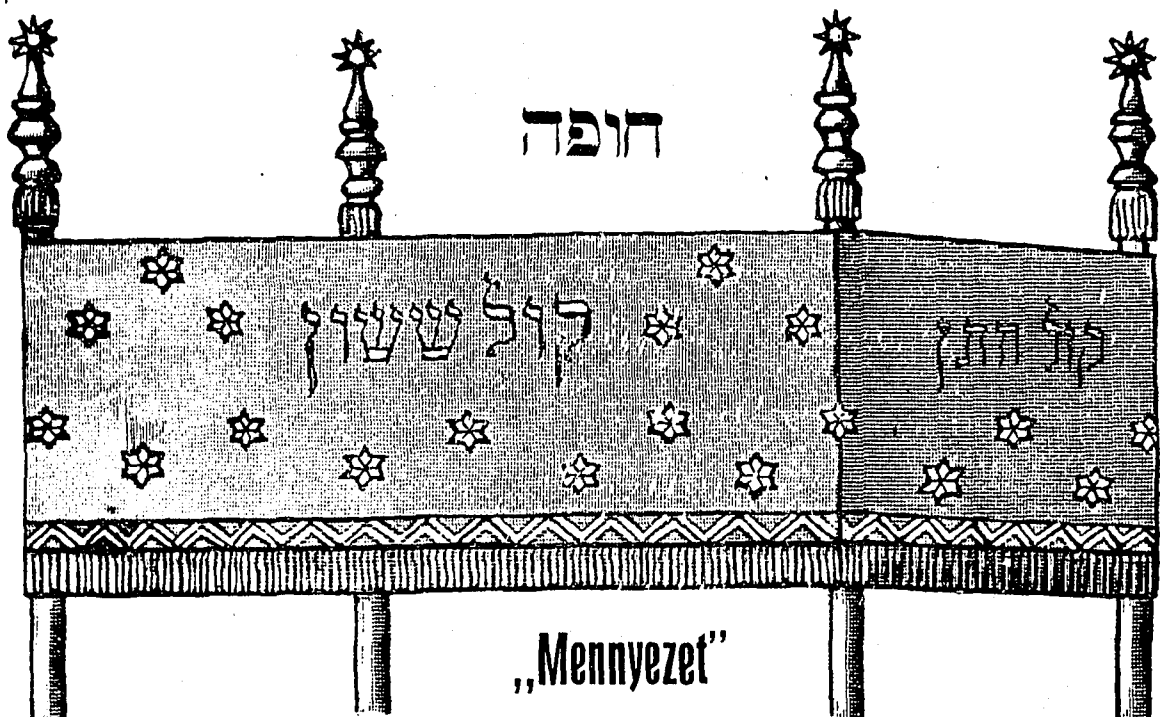
JAVITÁSI MUNKÁK A TEMETŐBEN.

TELEFON: 18—76.

SZOMBATON ÉS ÜNNEPNAPON ZÁRVA.

פרוכת **TEMPLOMI ARANYHIMZÉSEK**

és mindennemű szertartási cikkek, dus
választékban. Tórák és tóradiszek.

„Mennyezet”

SCHWARZ IGNÁCZ

könyvkereskedés és zsidó szertartási cikkek raktára

Budapest, VI., Király-utca 8.

Képes árjegyzék bérmentve és díjmentesen.

Lakodalmak, pasztták, bármiovek stb. ünnepélyek alkalmára

élő friss halakat

a „pisztráng”-hoz. a Balaton-, Tisza- vagy a Dunából szállítanak
Ifj. Singhoffer Ágoston és Társai halászmesterek
:: :: **BUDAPEST, központi vásárcsarnok.** :: ::

Vidéki megrendelések vasuton vagy posta útján gyorsan és lelkiismeretesen eszközölköztetnek. Vendéglősök és viszontelárusítók kedvezményben részesülnek.

Sürgöny-cím: Singhoffertársai, Budapest.

Telefonszám: 59-98.

Özv. Mittelman Józsefné

Budapest, Hajós-utca 7. sz. II. emeleti

Fűző-termeiben

készülnek oly első-
rendű fűzők, amilyeneket
eddig csak Párisból és Bécsből
:: lehetett hozatni ::

Mértékszerű meg-
:: :: rendelések :: ::

Kényelmes próba-
:: :: termék :: ::

Eredeti modellek

Kizárólag valódi halcsont

Schlesinger Jakab **ארטד כשר** vendéglője

Budapesten, VII., Kazinczy-utca 51 (Király-utca sarok).

Elismert kitűnő konyha, elegáns tiszta
vendégszobák, szép tágas terem lakodalmak
és ünnepélyek alkalmára. A konyha személyes
vezetése alatt. Főnök maga szakács.

כשר SZALÁMI- ÉS FÜSTÖLTHUSÁRU-GYÁR כשר

SCHMOLKA és KOZMA Mindennemű füstölthús-
különlegességek elárúsítása
nagyban és kicsinyben

BUDAPEST FŐ-ÜZLET ÉS GYÁR: VII., Kazinczy-utca 44. szám (saját ház)
FÖLERAKAT: VI., Andrássy-út 20. szám. :: TELEFON 89-76

Fogorvosi és fogtechnikai műterem

Budapest, IV., Hároly-Körut 26, I. emelet

Fogak

és teljes fog-
sorok száj-
padlás nélkül.

Aranyfogkoronák, aranyhidak és mindennemű kaucsukfogazatok, melyeket a szájából kivenni nem kell. A gyökerek eltávolítása főlegesen. Tartós porcellán- és aranytömések. Foghúzás teljes érzéstelenítéssel. 10 évi jótállással. Vidékiek 1 nap alatt kielégíttetnek, megvárhatják. — Mérsékelt árak.

Dr. Edelmann József fogorvos és néhai dr. Neufeld
D. fogorvos volt technikai
asszisztense MÁRFAL ARTHUR. — (Lift.)

Alapítva 1883.

KÉZIMUNKÁK, GOBELINEK, himzőanyagok, szövetek

beszerzése előtt hozassa meg terjedelmes képes árjegyzékemet.

BÉRCZI D. SÁNDOR BUDAPEST, VI., DESSEWFFY-U. 5

saját áruházában. TELEFON 109-06.

Csipkeveréshez (klóplizés) szükségelt teljes felszerelések és mintakönyvek raktáron. T. vevőim ingyenes betanításban részesülnek.

HATÓSÁGILAG VÉGELADÁS! ENGEDÉLYEZETT**KANITZ FERENC és TÁRSA**

BUDAPEST, IV., KOSSUTH LAJOS-UTCA II. szám

alatti vászon- és fehérnemű-üzletük
feloszlik, hol az áruraktár beszer-
zési áron, és azon alul is lesz eladva.

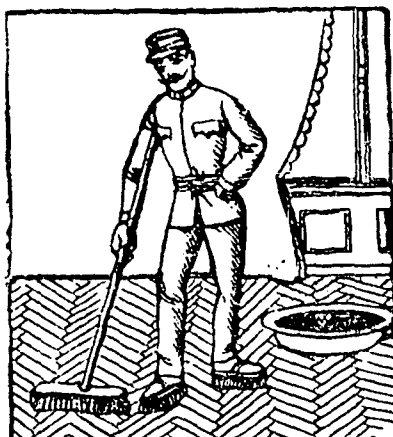
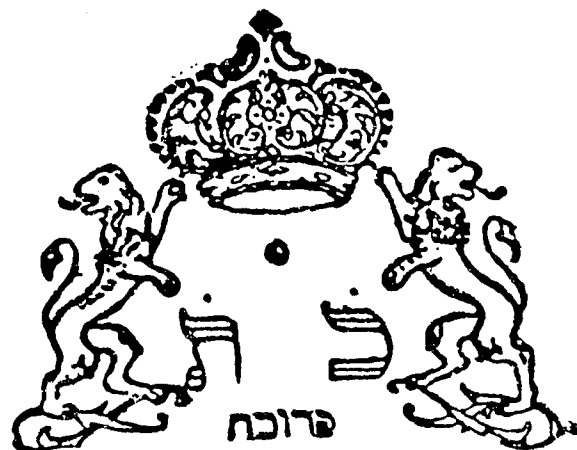
A Közelgő ünnepek alkalmára!

Templomi aranyhimzések**HERZ EMMA**

Ő cs. és kir. Fensége József
Főherceg kamarai szállítója
Több rendbeli aranyéremmel
:: :: :: kitüntette :: :: ::

**BUDAPEST, IV.
Deák Ferenc-u. 17**

25 év óta fennálló aranyhimző mű-
terme ajánlkozik mindennemű tem-
plomi himzésekre művészies kiví-
telben olcsó árak mellett. Rajzok-
kal, tervekkel díjmentesen szolgál.

Ablak-, lakástisztító,
padlóbeeresztő és
poloskairtó-vállalat. ::

Ditrichstein

VII., Kertész-utca 18. sz.

:: Telefon: 14-59. ::

* JEGYESEKNEK FONTOS *

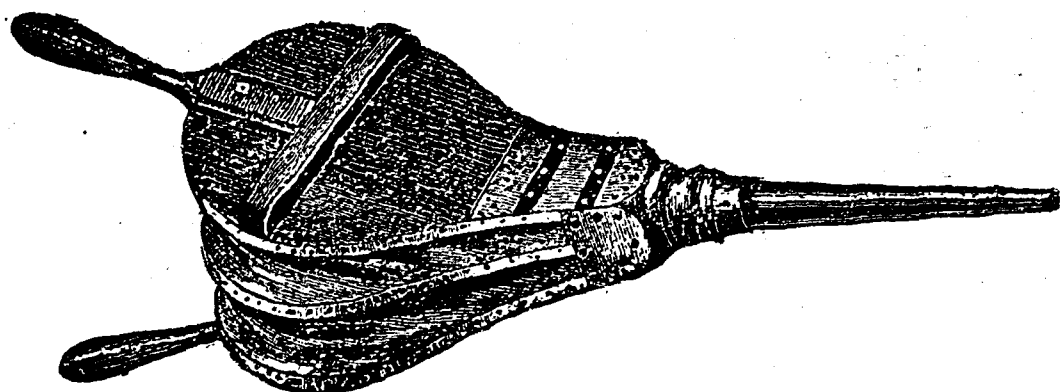
Alkalmi vételtAJÁNL SZÉP **BUTOROK,** ÉS FINOM**PERZSA SZÖNYEGEK,****CSILLÁROK-BAN**

a legnagyobb alkalmi lakásberendezési áruház

VI., LÁZÁR-UTCA 3.

:: (BAZILIKA KÖZELÉBEN.) ::

Vételkényszer nélkül mindenkinek megtekinteni ajánlatos.

A rituális vágatáshoz szükséges, miniszteri rendelettel előírt

tüdőfuvók

a legerősebb s megfelelő kivitelben állandóan raktáron.

Erős bőrből: 20 cm. 27 cm. 35 cm. széles
11.50 20.— 30.— korona.

Teljesen fémből: 32 korona.

Ugyisint nélkülözhetetlenek a „THERMOS“ palackok, melyek a beleöntött forró vizet hosszú ideig forrón tartják.

Geittner és Rausch, Budapest, VI., Andrássy-ut 8.

Arlap kívánatra készséggel küldetik.

A tüdőbetegek a **Dr. Wettenstein Sanatórium-Részvénytársaság** Margitligeti tüdőbeteg-szanatóriumában Pomáz mellett (Pestmegye) és tüdőbeteg-
rendelő intézetében

Budapest, VI., Bulyovszky-utca 5. sz.

a Wettenstein József dr. által feltalált gyógyzóban nyernek kezelést. A sanatóriumban zsidó rituális étkezést megkívánó betegek **ישן** ételmezést nyernek. Felvilágosítással s prospektussal készséggel szolgál a Dr. Wettenstein Sanatórium-Részvénytársaság igazgatósága, Budapest, VI., Bulyovszky-utca 5. (Délbáb-u. sarok.) Igazgató-főorvos: Wettenstein József dr.

NEUMAYER FÜLÖP

BUDAPEST, V., Deák Ferenc-tér 1 (Erzsébet-tér sarok).

Ajánlja dusan felszerelt raktárát mindennemű szőnyegek, függönyök, ágy-, asztalterítők, takarók és átvétőkben. Hazai és egyéb gyártmányok. Minták és árajánlatok kívá-
Telefon 11-21 natra ingyen és bérmentve. Telefon 11-21

AJÁNLJUK

POLGÁR SÁNDOR

orvosi műszer- és kötszer-gyárost.

TELEPE: BUDAPEST, VII., ERZSÉBET-KÖRUT 50.

Összes betegápolási tárgyak, kötszerek, m. kir. szab. POLGÁR-féle sérvkötők, gummiárak és valódi francia különleges-
ségek stb. beszerzésére. :: :: :: ::

Képes árjegyzék ingyen és bérmentve, csak a tárgy megnevezésével.

Ezen hirdetés mellékelése esetén 10% engedmény.

Salgótarjáni, Petrozsényi,

finnavölgyi, Szászvári, Ostrai, Karwini

porosz-köszén, kovács-szén, légszeszgyári
és bánya-pirszenet

ipari és háztartási célokra minden állomásra szállít:

Salamon Jakab és Tá.

:: Budapest, V., Erzsébet-tér 5. ::

PONGYOLÁK

legszebb kivitelben csak frt 3.75.

Rusznák János

Budapest, VII. ker., Király-utca 21.

Legújabb divattlap ingyen. :: Telefon: 102-99.

LEGszebb... LEGjobb... LEGOLCSÓBB

PAP LÁN PAP LÁN PAP LÁN

Összesen ható vasgép kivé-
tező 3 matracosra 10 ft.

GICHNER JÁNOS

ágynemű-, fém- és vasbutor-gyáros
azonyok, fűzők, pokrócz-
terítők stb. nagy választékban.

BUDAPEST,
Erzsébet-körút 20.

Fióküzlet:
Rákóczi-(Kerepesi)-út 38.
Gyár: Kertész-utca 7. és 9.
Árjegyzéket bárkinek in-
gyen és bérmentve küldök.
Meg nem felelő árut kicserélem vagy a pénzt visszadom.

Roletták darabja 2 frttől feljebb.

Mücsarnok és Nemzeti Szalon.

Két nagyarányú képtárlatban gyönyörködik most Budapest művészetkedvelő közönsége. A Mücsarnok rendes téli kiállításában és a Nemzeti Szalon 15 éves jubiláris tárlatában. Végigbolyongva az értékes festményekkel és szobrokkal megpakott termeket, a szemlélőnek a képek és szobrok hatása alatt első pillanatra alig jut eszébe, hogy e művészeti eseményekről zsidó felekezeti lapban is lehet beszámolni. A művészet: művészet és nem felekezeti ügy — hangzanék a tökéletes elmélet. Igen ám, csak hogy a valóság itt is messze van az elméleti igazság tökéletességétől. Művészettel antisemitizmust is lehet üzni, hazafias érzelmeket is lehet kelteni, a művészet is szolgálatába állhat a világon minden jónak és rossznak, mert hisz emberek üzik a művészi foglalkozást is. Ha megvan a pro, akkor meglehet a kontra is. Ha végigtekintünk a keresztény egyházi festészet történetén — amely tulajdonképpen bölcsője a legutóbbi évezred festészetének — tehát szintén nem tisztára művészi igazságokért keletkezett, úgy lassanként észreveszszük azt is, hogy kezdetben a keresztény egyházfestők: többnyire mindnyájan szerzetesek voltak, és így a *Giotto*, *Cimabue* korában a katolikus egyházfestészet még tisztára katolikus vallási célokat szolgált. Jézus születése, gyermekkora, az angyal megjövendélése Máriának, vagy egyéb inkább idillikus, vagy csodahitelt keltő képtémák ragadták meg a festők képzeletét és egyházfejedelmektől csupa ilyen képek megfestésére kaptak megbízást a középkori festők. Csak később, már a renaissance-kor hajnalán — amikor az összeütközés a középkori és az újabbkori világnézet között élesebb lett: csak ekkor jelennek meg egymásután mind sűrűbben és sűrűbben azok a keresztény képtárgyak, amelyek talán nem is annyira a vallásos áhitatot, mint a zsidógyűlöletet vannak hivatva fölkelteni. Mi szükség volt pl. arra, hogy Tizian megfesse a Judás megvesztegetését, amelyet azóta száz és száz festő ismételt, variált, hogy minél gyűlöletesebbé tegye, szemléltetően bemutassa a zsidók pénz iránti rajongását, amelyért állítólag mindenre készek. És csodálatos, éppen Tizian az, akinek vallásos érzületében igen nehezen lehet hinni. Ez a mester meglehetősen szemérmetlen célzattal festett a vallásos érzülettől egészen távoleső képtárgyakat is. Aki Tizian összes műveit ismeri, az előtt Tizian — a Judás-festő — nem lehetett valami vallásos érzületű ember. Inkább gyűlölte a zsidót, anélkül, hogy hívő keresztény lett volna a parázna életnek ez a nagy hódolója. Így találkoznak a végletek. Azóta a Tizian Judás-témáját száz és száz változatban láttuk megfestve. Templomi célokat alig szolgálnak e képek, de a fajgyűlölet ápolására igen alkalmasak. Michelangelo, a nagy puritán egyetlen festményén sincs egyetlen olyan zsidó alak, amely fajgyűlöletre volna alkalmas. Ellenben egyik legremekebb alkotása a Vatikánban levő impozáns tekintetű Mózes-szobor, azután Dávid szobra, de amikor keresztény egyházi képet fest, akkor is kitetszik belőle a hívő keresztény, aki alakjait eszményesíti, aki nem célzatosan ragadja ki képtárgynak az emberi aljasságokat, aki nem azért hisz, hogy a zsidót gyűlölhessen.

A Tizian képtárgya már valósággal szokásfestészetté vált. Most már pusztán ismétlésből azok is újra meg újra megfestik ezt a tárgyat, akiknek talán eszükágában sincs a zsidógyűlölet, de hogy festményeik mégis, különösen a durvább érzületű emberben — és ilyen a legtöbb — zsidógyűlöletet keltenek, az bizonyos. Pusztán szokásból már valószínűleg zsidó festők is megfestették ezt a Judás-jelenetet, hogy ki tért zsidók megfestették, az egészen bizonyos. Az idén is a tárlatnak főszénációját egy Judás-alak képezi. Ott van az első teremben, a Mücsarnok nagytermében. Művészi szempontból, ha az ember tisztára csak művész volna, és nem volna meg mindenkinben többé-kevésbé a zsidó, keresztény, magyar, német vagy szocialista pártember, tehát művészi szempontból:

igaz elismeréssel lehet adózni e kép iránt. Az idei Judás festője Pentelei Molnár János. Nyilvánvaló, hogy mennyire jogos dolog volna egy, a zsidóságot, zsidó életet, zsidó alakokat szimpátikusan feltüntető, zsidó érzésből fakadó művészet megteremtése és annak zsidó maccenasok által való pártolása. mert pártolás nélkül semmiféle irányzat nem képzelhető. Lám, a Pentelei Molnár János Judás-festménye azonnal állami pártfogásban részesült. A Szépművészeti Múzeum drága pénzen megvásárolta, a zsüri tekintélyes díjkitüntetésben részesítette. Mit várhat ezzel szemben zsidó művész, ha zsidó irányú művészetet üz manapság, midőn a művészetben a sikerhez vezető út a kikeresztelkedésen keresztül vezet nálunk.

Zsidó művészeink állandóan gondosan takargatják is műveikben zsidó voltukat. Hamarabb megesik, hogy zsidó festők Madonna képeivel találkozunk, semhogy zsidó tárgyu dolgokra adnák magukat. A Mücsarnok és a Szalon tárlatairól nem is ilyen irányban számolunk be, csupán kiemeljük zsidó festők műveit, ha azok nem is állanak a zsidósággal semminemű vonatkozásban, de legalább konstatalhatjuk, hogy a zsidó művészek a művészetre épp oly rátermettek, mint mások. A tárlatok sikereinek nagy része zsidó művészek munkálkodásához fűződik, tehát a zsidó festők a művészi kulturában is nagyon élénken közreműködnek.

A tárlaton művészi tudásban, befejezettségben az összes művek, festmények és szobrok közül magasan kiemelkedik Róna Józsefnek „József és Putifár felesége” című szoborműve. Róna mester e művében oly tökéletes befejezettséget produkált, hogy általános elismerés az osztályrésze. Az arcképek között az idén Szenes Fülöp és Glatter Gyula arcképei azok, amelyek igaz elismerést érdemelnek. Szenes technikai biztosságával, elegáns fölfogásával, Glatter diszkrét, finom tónusával és alapos rajztudásával tűnnek ki a képek sokadalma közül. Művészek körében Glatter szürke női ruhás arcképe valósággal szóbeszéd tárgya. Knopp Imre Csipkeiskolát ábrázoló életképe szintén kitűnő művészi tudásról tanuskodik. Mannheim Magyar Gusztáv finom tájképei és apró zsánerei. Donáth József hangulatos brugesi intérierje, Skuteczky rézhámora és arcképtanulmánya, Tull Ödön tuniszi apró vásári jelenetei, Basch Árpád miniatűr tájképei, Góth Mór szolnoki vásárja. Bruck Miksa regényes vidéki utca-részlete, ambitusa és cyprusos tájképei, Vészi Margit arcképvázlatai (Vészi Margitnak a Művészház kiállításán is látható egy sereg zseniális karikatura vázlata, amelyek a párisi és pesti írói és művészi világ jeleseinek torzképei), Kunffy Lajos magyar paraszt-zsánereképe és érdekes arcképei, Thein Miksa női fejei, Rottmann zsánereképei, Keményffy Jenő erkély és intérieröket ábrázoló színes dolgai, Rubovics fiatal tudósa, Glatter Ármán arcképe és Kóbor G. Henrik téli reggele, Telcs Ede márványból készült finom női portaitje és Betlen Gyula nemes fölfogású Ikarus-szobra azok, amelyek a Mücsarnok tárlatának sikerét nagyban emelik.

A Nemzeti Szalon jubiláris tárlatán is sok oly érdekes művészi nevezetesség van, amely zsidó kézből ered. A földszinti baloldali teremben egy évtizedek óta Flórencben élő szobrász és rajzoló, Hadl Richard érdekes szobrai és olasz utcákat ábrázoló rajzai vannak kiállítva. Az itt szereplő nevek többnyire ugyanazok, mint a Mücsarnokban említettek. Itt is feltűnnek Szenes arcképei, Thein Fülöfűgője, Betlen Tavasz című szobra, Bruck Miksa felvidéki, poétikus utca-részlete, Földes Imre pasztellje. Góth Mór néhány ügyes impresszionista festményvázlata, Kádár Béla tájképe, Keményffy Jenő gyermekarcképe, Vészi Margit női portaitje és több érdekes kisebb-nagyobb mű, melyek a Szalon gazdag tárlatának fényét emelik és rögtön szembe tűnnek, dacára, hogy a Szalon két termében a világhírű osztrák nagymester, Pettenkofen 100 festménye magas színvonalhoz szoktatja a szemlélő figyelmét.

Lakos Alfréd.

Kivándorlók Argentiniában.

(2)

A zsidó munkás.

A munkaközvetítő visszaállása s ezek közé tartozik az is, hogy egyesek cselédleány keresésének ürügye alatt, ember-huskereskedésre vetemednek, arra indították a tanulmány íróját, hogy zsidó munkaközvetítő létesítését kezdeményezze.

Hogy keres a zsidó munkás foglalkozást? A spanyol ujságokat, amelyekben a munkaadók embereket keresnek, a zsidó bevándorló olvasni nem tudja. Azokban az utcákban ödönög tehát, ahol azt hiszi, hogy zsidókat talál. Azoktól, kiket zsidóknak néz, kérdegeti, nem tudnának-e neki munkát szerezni. És sokszor téved, mert a spanyol és az olasz típus nagyon hasonlít a zsidóhoz. A kért rendszerint nem érti az idegent, vagy ha érti is, sokszor nem adhat útmutatást. A munkakereső tehát házal, benyit a műhelyekbe s ha véletlenül ott munkára akad, nagyon olcsón, helyzetét kihasználva, fogadják fel. Sokszor heteken át ténfereg a munkakereső hiába, miglen reményét veszti s vagy hazájába, vagy Európába, vagy éppen Északamerikába készül visszavándorolni, miután már utolsó garasát is fölélte.

Pedig a zsidó munkás, kézműves, földmives, állattenyésztő, valóban nagyon használható. Az argentinai kormány meg is becsüli őket. Juon A. Alsina, a bevándorlási osztály főigazgatója, így nyilatkozott felőlük:

Kormányunk a zsidó bevándorlókkal nagyon meg van elégedve. A zsidók nagyon szorgalmasak, dolgozók és tisztességesek. A kenyerüket meg tudják keresni és sokszor jólétre, sőt gazdagságra tesznek szert, kizárólag szorgalmuk és feltétlen tisztességük folytán. A bevándorló zsidók közül a kevésbbé értékes elemek arányszáma igen kicsiny. Országunkban a zsidók általában nagyon hasznos elem. Az iskolákban is kiválnak. Ifjuságuk szorgalmas és értelmes. Néhány iparüzem nemcsak tovább fejlesztettek nálunk, hanem egyenesen ők teremtetek meg, így a sapka- és kalapgyártást, a butor- és bőripart, a konfekció-iparokat és másokat. Irodáinak egész berendezése helyi ipar, tulnyomó részben zsidó kezek műve. Mint földmivesek és állattenyésztők is nagyon jól váltak be. Országunk java érdekében nagyon kíváncsún tartjuk ily hasznos zsidó elemek bevándorlását és kormányunkkal a zsidók is meg lesznek elégedve. Mi nem teszünk a felekezetek között különbséget. Éljen mindenki a saját hite és lelkiismerete szerint. Országunk a feltétlen szabadság országa. Nálunk megtalálhatják a zsidók azt az otthont, ahol mint polgárok biztonságban érezhetik magukat. Ha a zsidók még más iparüzemeket is meghonosítani és fejleszteni tudnak nálunk, kormányunk részéről ebben is a legmesszebbmenő támogatás és jóakarat fogja őket elősegíteni.

Argentiniáról.

Lássuk már most, mit nyújt Argentína a bevándorló zsidónak?

Argentína területe 2.885,620 □ kilométer. Lakosainak száma: 6.200,845. Éghajlata nem egységes. Északi része Algirra emlékeztet, déli része pedig Oroszország északi részeihez hasonló. Klimája egyébként igen egészséges. Buenos Airesban 1000 lakosra 16,4 halálozás és 34,6 születés esik. A lakosság fele bevándorló, vagy első és második nemzedékbeli argentinai. 1857. és 1908. évek közt 3.947,868 ember vándorolt be és 1.563,751 hagyta el az országot. Tehát 2.384,097 idegen maradt az országban. Csaknem kizárólag olaszok és spanyolok, továbbá viszonylag kevés francia, angol, német és német-orosz. A zsidó hitűek száma 70,000. Az utolsó 6 évben 30,216 zsidó vándorolt be Argentiniába. Körülbelül 35,000 zsidó Buenos Airesban lakik; mintegy

15,000 az ICA. kolónián, a többi pedig Rosarióban, Bahiablancában, Tucumanban, St.-Juanban.

Argentína par excellence földmivesország. Mintegy 13 millió hektárnyi földje állott megművelés alatt. 1903—7. években 3 milliárd K értékű állati terményt és 3,6 milliárd értékű mezőgazdasági terményt exportált. Ezzel a 6,6 milliárdnyi exporttal szemben, importja csak 5,1 milliárd értékű volt. Tehát másfél milliárddal vagyonosodott az ország, pedig termőföldjének viszonylag még csak kis részét műveli.

Ipara még meglehetősen elmaradott. Különösen pedig gyapjufonóiparáról áll ez. A fő baj az, hogy szene alig van, azt úgy kell behozni. Ami szénbányája van, az is rendkívül messze esik a lakott területektől, sőt a vasutaktól is. Ugyanez az oka annak, hogy gépgyárak sem létesülhetnek, mert az ércbányák is szinte megközelíthetetlenek. A közlekedési utak és eszközök hiánya miatt a szőlőtermeléssel sem boldogulnak. A szállítási költségek megeszik a termelés értékét Buenos Airesban azonban jobb a helyzet. Itt 1877 ipari telep 1904-ben 685,12 munkást foglalkoztatott és közel 900 millió K értékű iparcikket állított elő.

Munkaügyek.

A zsidók számarányukhoz képest nagyon élénk részt vesznek a gazdasági és ipari életben. Képviselőik ott vannak a földművelés, állattenyésztés, kereskedelem, export, import és kézművesség munkálataiban. Zsidó munkással mindenféle gyárban és műhelyben találkozunk. A konfekció, sapka, cipő, fehérnemű, butor, bőr, lakatos, bádogos, gyufa és dohánygyárakban sok zsidó munkás talál kenyeret. Napszámos is elég van. Higiéniai szempontból a munkások helyzete még nagyon sok kívánni valót hagy fenn. A műhelyek a foglalkoztatott munkások számához képest szűkek, levegőtlenek, tisztátalanok. De a törvényhozás már dolgozik a helyzet megváltoztatásán. A munkaidő napi 8—9 óra. Csak a szabók dolgoznak 11—12 óráig. Fölmondási idő Argentiniában nincs. Csak a nyomdákban ismerik a 6 napos felmondást. A munkásoknak baleset ellen való biztosítása nem kötelező, a betegpénztárak sem európai jellegűek. A beteg munkást a legtöbb esetben csak saját munkástársai támogatják, esetleg az illető ipartestület is. Ez az ipartestület (societad) tagjait munkanélküliség és sztrájk esetén is támogatja havi egy peso befizetése ellenében.

Munkaviszonyok.

A munkabérek nagyok, de ingadozók. A zsidó munkást sokszor aszerint díjazák, hogy mennyire tud spanyolul. Aki többet tud, hamarabb és jobban fizetett munkát kap. A napi kereset 3—6 peso papírban. Legkevesebbet a cipészek keresnek. A női munka olcsó. A munkásnők havi bére 60—120 peso, a félig tanultaké 20—80 peso, a tanulólányoké 15—30 peso. A sok ünnep miatt csak 25 munkanapból áll a hónap.

Csak tanult és szakmájukban valóban járatos, dologszerető kézműveseknek ajánlható, hogy Argentiniába menjenek. A lakatosok, kovácsok, szabók, bőrmunkások, timárok, szijgyártók, bőrröndösök, bádogosok, fémestergályosok, asztalosok, butorkészítők a legkönnyebben találnak munkát. Ellenben a cipészek, kőművesek, sapkások kerüljék Argentiniát. A kézműveseknek az is ajánlható, hogy szerszámaikat vigyék magukkal; a munkaadók és különösen az asztalosok előnyben részesítik az oly munkásokat, akiknek saját szerszámaik vannak. Ha valamely munkás önállósíthatja magát, akkor még inkább szüksége van a saját szerszámaira, mert Argentiniában mindenféle fajta szerszám igen drága. Azt is jól teszik a munkások, ha nemcsak Buenos Airesba veszik tervbe, mint kenyérkereső helyet, mert itt több-kevesebb helynélküli munkás mindig van, a vidéken ellenben jobban keresik a jóra való munkást. Vidéken kisebb ugyan a munkabér, de az élet és különösen a lakás olcsóbb.

Az élelmiszer-árak ezek: hus elsőrendű (borjúhus) 40 centanos, másodrendű (marhahus) 30 centanos, kenyér 20—24 centanos, burgonya 4 centanos, vaj 120 centanos, porcukor 40 centanos, kockacukor 50 centanos kilónként. 1 centanos 4·4 fillér.

A ruhanemű és a cipő nagyon drága. A lakás, mely rossz is, nemkülönben. A munkáslakások hosszú, kétemeletes kaszárnnyák. Kamarákra osztva, melyekbe levegő és világosság csak az ajtókon át jut. Ablak nincs rajtuk. Egész alapterületük 4 □-m. Egy munkáscsalád csak egy ily kamrát bírhat, mért annak is 30—32 peso (130—135 K.) a havibére. Ily kamrákban itt-ott 8—10 ember lakik. Konyha egyáltalán nincs, főzni kis vastűzhelyen az udvaron szoktak. E lakások rettenetesen egészségtelenek. Most fognak a városon kívül munkáslakásokat építeni.

Zsidó földmivesek.

Mint említettük, Argentiniában viszonylag sok zsidó foglalkozik földmiveléssel és állattenyésztéssel. A legtöbb az ICA. fennhatósága alatt állanak és annak kolóniáin foglalatostkodnak. A 15,000 zsidó kolónista közül 14,000 az ICA. kolóniáin él. Csaknem valamennyien jól táplálkoznak és jómóduak; egyik-másik már vagyonra tett szert. El kell ismerni, hogy az ICA. argentiniai tevékenysége áldásos. Különösen az tudható be nagy érdeméül, hogy a bevándorolt szegény zsidókat leszoktatta az alamiznaszedésről. Ezt úgy érte el, hogy hitelnyujtással módot nyújtott nekik arra, hogy önálló és független emberekké küzdhessék föl magukat.

(Befejező közlemény következik.)

ECHOD.

13

— Fantasztikus regény —

Irta: Ujvári Péter.

Abner kihámozódott a maga igazi mivoltából. A jezrényista apostolban kivirágoztak a huszonegyedik század indulatai, hangulatai, kizsendültek benne az akkori idők szenvedélyei és elfogultságai, kisarjadzottak az akkori eszmék, az akkori igazságok, az akkori hazugságok. Belenőtt a huszonegyedik századba és ő benne élt azzal a meggyőződéssel, amit csak a téboly ereje adhat. A földalatti terem megváltozott és benne ő maga is. (Pedig csak Cádok gépének a filmjei változtak.) A jezrényista apostol megszűnt, a munkácsi csudarabbi feküdt a köpadon.

Egyszerre aztán erőszakos mozdulattal fölemelkedett, — ő azt hitte — a szívé a hirtelen haragtól összefacsarodott, nagy fájdalom égett a lelkében és ökleit rászorítván a nagy könyvre, amely előtte feküdt, kemény eltökéléssel mondta:

— Soha, reb Zánvel. Érti?

— Rebbe — rimánkodott reb Zánvel alázatosan.

— Hallgass! — csengett élesen a szent ember parancsa.

Ámde reb Zánvel nem mert hallgatni, nem tudott hallgatni.

— A rebbe átok alá vethet, — szólt csendesen — de nekem nem szabad hallgatnom. Amig a hitközség élén állok, addig nem hallgathatok. Rebbe, az a kétszáz ember, aki az iskolát követeli, szintén nem hallgat. Rebbe, adjuk meg nekik az iskolát.

A szent ember felemelkedett. Félelmetes volt, amint fejtől lábigrig való fehérségében állott az asztal előtt. A rajongó ilyen, vagy a próféta. Reb Zánvel nem mert a szemébe nézni, mert attól félt, hogy a tüze megperzseli. Mintha ágakat tör a vihar, úgy recsegett vékony ajkain a zsargon:

— Kend is istentagadó?

Reb Zánvel megrázkódott. Ments Isten, hogy a rebbe őt is kofjfernek¹ higgye. Nem, hála az Istennek, ő nem az. Tizenegy gyereke van, négy fia, hét lánya és igaz hitben nevelte valamennyit. A fiaira büszke lehet. Jó zsidó valamennyi. Felnőttek, megemberesedtek, de egyikre sem ragadt rá csak egy szemérnyi is abból a veszedelmes modernségből. És ha szombaton felöltik a selyem kaftánt és fejükre nyomják a strájmilit, hát akkor láttukon még az ellenségeikben is gyönyörűségtől táncolnak a szívek.

Ő is felállt és csak ennyit mondott:

— Ha nem, hát nem.

Megcsókolta alázatosan a rebbe kezét és eltávozott.

Az utcán várta egy csomó ember. Kaftános és nem kaftános. Mikor azok feléje tülekedtek, egy kicsit el-fehéredett:

— Nu, reb Zánvel — kérdi az egyik — megengedi?

— Hát megengedi? — adta amaz vissza a szót.

A kaftánosok kórusban nevettek. Kárörvendező, gunyos kacagás volt.

Feigl Reschmann ravaszul hunyorgatta meg a szemét reb Leib Ungeduldiger felé és csak azután szólt Hoffmann Adolfnak:

— Hiába, Herr Hoffmann, nem lesz smad-iskola.

Hoffmann magához szoritotta a kis fiát, akit kézen tartott.

— Meglátjuk — felelt Hoffmann rekedten, úgy összeszorította a torkát a keserűség.

— Mi az, hogy meglátjuk? — gunyolódott Reschmann. — Mit akar meglátni? A smad-iskolát nem fogja meglátni. Azt maga nem fogja megérni. Ugy éljek én, hogy azt maga nem fogja megérni.

— Ne esküdjön — intette Hoffmann.

— Mért ne esküdjek? Mi lesz, ha esküdjök? Én azt mondom, hogy maga nem fogja megérni. És ha megéri, Herr Hoffmann, mit gondol, kit fog akkor megütni a guta? magát, vagy engem? Engem nem, mert nekem semmi közöm sincs ahhoz a smad-iskolához.

— Gyere — fogta meg Hoffmann a kis fia kezét.

— Talán a galechhoz² — gunyolódott Reschmann.

— Este majd meglátja — felelt Hoffmann és elsietett.

Valóban este meglátta. Bár ne látták volna. Olyan botrány, olyan szörnyűség még nem történt Munkácson.

Hoffmann ez este nem a templomba vezette a kis fiát, hogy ott mondja el a szegény kis árva anyjáért a kadis imádságot. Hanem elvezette a besz-hamedresbe, ahol a rebbe tartott istentiszteletet. A barátai közül vagy huszan kísérték el. Orvosok, ügyvédek, felvilágosodott kereskedők:

¹ Eretnék.

² Katholikus pap.

És mikor a rebbe elrecitálta az Olénu utolsó versét, felcsendült egy ezüstös gyerek-hang:

— Magasztaltassék és szenteltessék meg a Te nagy neved.

— Így. Magyarul.

A gyerek imádsága, a gyönyörű, kristályos, meleg magyar szó kopogva esett a szívekre, mint a jégverés. Valósággal megdermedtek tőle. Ilyesmi még nem történt ebben a szent hajlékban: a Klauz-ban. Fenyegető nagy csöndben mondta el a gyerek az első verset. Komoran és elszántan állt mellette az apja és így álltak a többiek is, akik vele jöttek. Mikor a kis árva a vers befejező szavait recitálta, apja és barátai ráfeleltek:

— Jehé semé rabo...

Erre azután kitört a vihar, szörnyű tombolással. Rekedt, vad kiáltások zajdultak meg, süvitve, panaszosan, az alacsony teremben. A szakállas, sápadt arcok eltorzultak, rémület reszketett a szemekben. Most mi fog történni? Mert kell hogy történjék valami. Valami nagy félelmetes boszu. Talán megnyílik alattok a föld és elnyeli őket, vagy rájuk szakad egy darab az égről az isteni haragnak szörnyű sulya alatt.

— Kojfer! kojfer! — süvitett száz tüdőből a fenyegetés.

Recsegve szakadt ez a gyalázás a csöndbe és mint a gátomlás nyomán, megmozdult, megindult a tömeg és tájékozódó forgatagban kavargva nyomult Hoffmann felé.

Ez a gyermeke fölé hajolt. Az egész teste reszketett az izgalomtól.

— Tovább! tovább! — biztatta Samukát. Lássák gyümölcsét annak, hogy iskolát nem akarnak. Nincs rendes zsidó iskola, hát a gyermek a jiszgadalt magyarul tanulja.

A gyerek az apjához szorította fürtös fejcskáját és sápadtan, könnyes szemmel folytatta az imádságot.

— Ki vele — ordította el magát Feigl Reschmann.

Reb Leib Ungeduldiger felkapta a szót és utána ordította. Azután utána ordították százan, kétszázan.

Reb Lájzer Prosznanszky egy hatalmas ugrással Landerer doktorra vetette magát.

A hatalmas termetű ember előrefeszítette széles vállait, széles nagy mozdulatot tett a karjaival, mintha kaszálna és négyet-ötöt elsöpört a tolakodók közül.

Erre a kemény visszaveretésre nem számított sem Prosznanszky, sem Ungerleider, sem Reschmann.

Hirtelen csönd támadt.

Prosznanszky nagynehezen föltápáskodott és visszafelé bicegve a védő sokaságba furta bele magát.

— Olyan keze van, mint a mészárosnak — motyogta megjuhászodva. — Szép doktor, mondhatom.

— Rebbe — kiáltotta el magát Reschmann. — Tét a cherem! Tét a klule!¹

A szent ember olyan egyenesen állt az előimádkozó asztala előtt, mint a fenyő. Kimeresztett szemében rejtelmes tüzek lobogtak. Jobb kezével belemarkolt hullámos fehér szakállába, azután hirtelen összeroppanással a székre rogyott. Ugy ült ott, mint Michelangelo Mózes a sziklatömbön.

¹ Átkozd meg őket!

Most már minden szem csak őt nézte, borzadozó várakozással. Ha ezek a szent ajkak megnyílnak, szörnyű istenítélet lesz akkor itten.

A gyerek ajkán vékony csengéssel reszketett az imádság:

— És dicsértessék és dicsőíttessék és magasztaltassék.

(Folyt. köv.)

 MINDEN SZOBÁNAK DISZE	!! SZÖNYEG-UJDONSÁG !! 300 + 200 cm. nagyságu mindkét oldalon egyforma nyírott Jaquard-szőnyeg elpusztíthatatlan minőségben, 5 frt 80 kr. szabott árért kapható ROSENBERG és QUITT női divát-, vászon- és szőnyegárúk nagy áruházában Budapest, VI., Király-ú. 32. (saroküzlet). Alapítattott 1895. :: Alapítattott 1895.
---	--

BUTOR

Árverésenvett régi és új, a legolcsóbbtól a legjobb minőségig. Ugyiszintén amerikai íróasztalok, mahagoni háló-, ebédlő- és uri szobák, angol bőr- és szalంగarnitúrák, szőnyegek, csillárok, petróleumlámpák, olajfestmények és irodai berendezések **legolcsóbban** beszerezhetők:

Ancsel és Társánál Dob-u. 22.

Elegáns כשר vendéglő

a nyáron át kerthelyiség.

Ujonnan berendezve. — Izléses jó ételek. — kitűnő italok. — Lakodalmak és ünnepélyek alkalmával külön bejáratu diszes szalon.

NEIGER J. BUDAPEST, VI., TERÉZ-KÖRUT 4.

Jobb minőségű férfi és női cipőt állít elő. Készítményei minden forgalmasabb üzletben kaphatók.

הק"ח Izraelita Szent Egyuletek figyelmébe!

Gyászokcsik, kocsifelszerelések, lótarakók, tollbokréták lovaknak, szolgáöltönyök, himzések és felszerelések.

Tessék árjegyzéket Kérni!

Budapesti Gyászokcsi- és Ravatal-Gyár R.-Társ.

VI., Nagymező-utca 46. szám.